SIDAAMU DAGOOMU QOQQOWI MOOTIMMA AFFINI GAAZEEXA

የሲዳማ ብሔራዊ ክልላዊ መንግሥት አፍኒ ጋዜጣ

SIDAAMA NATIONAL REGIONAL STATE AFFINI GAZETA

4ki Diro Kiiro …

Hawaasa, Sadaasa 17/2016 M.D

Sidaamu Dagoomu Qoqqowi Mootimma Amaalete Mini Allaalshi Hundaanni Fulinoho

በሲዳማ ብሔራዊ ክልላዊ መንግሥት

፬ኛ ዓመት ቁጥር …

ሀዋሳ፣ታህሳስ ፲፯ ቀን ፳፻፲፮ ዓ.ም

Amado

Wodhote Kiiro 35/2016

Sidaamu Qoqqowi Dubbu Latishshi Agarooshshinna Horoonsishshi Wodho………. Qoola…….

ማውጫ

ደንብ ቁጥር ፴፭/፳፻፲፮ ዓ/ም

በሲዳማ ክልል የደን ልማት፣ ጥበቃና አጠቃቀም ደንብ ………ገጽ

Wodhote Kiiro 35/2016

Sidaamu Qoqqowi Dubbu Latishshi Agarooshshinna Horoonsishshi Wodho

Yanna yannatenni lexxanni daynoha dubbu handaarinni calla afamannoha dagannita dubbunni afi'nanni gumi hassattonna shiqishote badooshshe wonshate, gibirinnu laalchi lopho sufisiisatenni qooxeessu dagata sagalete wowe buuxisiisate addi qeechi noosiha ikkinohura;

Gobbate deerrinni mootimma hegeraamu dubbu latishshi agarooshshinna horoonsishshira fushshitinota gobbooma poolisubbanna isitraateejubba jeefisiisate qoqqowu gede mootimmatenni woy hallanyu annimmanni latano dubbinni lende woraddatenna quchumu gashshootubba giddo hexxo illachishinoha dagatenna maammarrate dubbu annimma kalaqatenni dagoomunniha latishhsu beeqqaanchimmanna horaameessimma buuxisiisatenni dubbo latisa jawu

ደንብ ቁጥር ፴፭/፳፻፲፮ ዓ/ም

በሲዳማ ክልል የደን ልማት፣ ጥበቃና አጠቃቀም ደንብ

ከጊዜ ወደ ጊዜ እየጨመረ የመጣውን ከደን ዘርፉ ብቻ የሚገኘውን የህብረተሰቡን የደን ውጤት ፍላጎትና አቅርቦት ልዩነት ለመሙላት፣ የግብርና ምርት እድገትን በማስቀጠል የአካባቢው ማህበረሰብ የምግብ ዋስትናውን ለማረጋገጥ ወሳኝ ሚና ያለው በመሆኑ፣

በአገር ደረጃ መንግስት ለዘላቂ የደን ልማት ጥበቃና አጠቃቀም ያወጣቸውን አገራዊ ፖሊሲዎች እና ስትራቴጂዎች ለማስፈጸም እንደ ክልል በመንግስት እና በግል ባለቤትነት ከሚለማው ደን በተጨማሪ በወረዳዎች እና በከተማ አስተዳደሮች ውስጥ ዓላማ ተኮር የሆነ የማህበረሰብና የማህበራት ደን ባለቤትነትን በመፍጠር የህብረተሰቡን የልማት ተሳትፎና ተጠቃሚነት በማረጋገጥ ደንን ማልማት ከፍተኛ ሚና ያለው መሆኑ ስለታመነበት፣

qeechi noosiha ikkasi ammannoonnihura;

Dubbu handaarinni afi'rate dandiinanniha duuchu raginni qooxeessu, dagoomitenna ikonoomete horo roorse lossa hasiissinohura;

Dubbu handaarira xiinxallote, rosu, investimentete, dikki'ratenna mashalaqqete amuraate kaajjisha hasiissannoha ikkinohura;

Dubbu latishshi agarooshshinna horoonsishshi qoqqowu ikonoome ijaarshira jawa irko aannota ammannoonnihura;

Sidaamu Dagoomu Qoqqowi Mootimma Jeefisiisaanote Amaale Mini Qoqqowu Bayriidi Seeri Quwa 57 Cinaancho Quwa (6) nna Itophiyu Federaalete Dimokiraasete Rippubilike Dubbu Latishshi, Agarooshshinna Horoonsishshi Lallawi Kiiro 1065/2010 Quwa (27) garinni tenne wodho fushshino.

Gafa Mite

Xaphooma Woro

1. **Harancho Umo**

   Tenne wodho **"Sidaamu Qoqqowi Dubbu Latishshi, Agarooshshinna Horoonsishshi Wodho Kiiro 35/2016"** yine xawisate dandiinanni.

2. **Tiro**

   Itophiyu Federaalete Dimokiraasete Rippubilike Dubbu Latishshi, Agarooshshinna Horoonsishshi Lallawi Kiiro 1065/2010 nna Itophiyu Dubbu Latishshi Qaru Loosu Mini Jeefisiisaano Bissa Biilloonye, Loosu Qeechanna Tantano Murate Fultino Wodho kiiro 505/2014 aana uynoonni tiro noo gedeenni heedheena qaalu eo wole tiro uysiissannota ikka hoogguro tenne wodho giddo፡-

የደን ዘርፍ ሊያስገኝ የሚያስችለውን ዘርፈ-ብዙ አካባቢያዊ፣ ማህበራዊና ኢኮኖሚያዊ ጠቀሜታዎች ይበልጥ ማሳደግ በማስፈለጉ፣

በደን ዘርፉ የምርምር፣ የትምህርት፣ የኢንቨስትመንት፣ የግብይት እና የመረጃ ስርዓት ማጠናከር አስፈላጊ በመሆኑ፣

የደን ልማት፣ ጥበቃና አጠቃቀም ለክልሉ ኢኮኖሚ ግንባታ ከፍተኛ አስተዋጽኦ እንደሚያበረክት በመታመኑ፣

የሲዳማ ብሔራዊ ክልላዊ መንግሥት መስተዳድር ምክር ቤት በክልሉ ሕገ መንግሥት አንቀጽ 57 ንዑስ አንቀጽ (6) እና የኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ የደን ልማት፣ ጥበቃ እና አጠቃቀም አዋጅ ቁጥር 1065/2010 አንቀጽ (27) መሰረት ይህንን ደንብ አውጥቷል፡፡

ክፍል አንድ

ጠቅላላ ድንጋጌዎች

1. **አጭር ርዕስ**

   ይህ ደንብ "የሲዳማ ክልል የደን ልማት፣ ጥበቃና አጠቃቀም ለመደንገግ የወጣ ደንብ ቁጥር ፴፭/፳፻፲፮/ ተብሎ ሊጠቀስ ይችላል፡፡

2. **ትርጓሜ**

   በኢትዮጵያ ፌደራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፑብሊክ የደን ልማት፣ ጥበቃና አጠቃቀም አዋጅ ቁጥር 1065/2010 እና በኢትጵያ የደን ልማት ዋና መ/ቤት የአስፈጻሚ አካላት ሥልጣን፣ ተግባርና አደረጃጀት ለመወሰን በወጣዉ ደንብ ቁጥር 505/2014 ላይ የተሰጠው ትርጉም እንደተጠበቀ ሆኖ የቃሉ አገባብ የተለየ ትርጉም የሚያሰጥ ካልሆነ በስተቀር በዚህ ደንብ፡-

1) **"Qoqqowu"** yaa Sidaamu Dagoomu Qoqqowooti.
2) **"Biilloonyu"** yaa Qoqqowu Dubbu, Qarqaru Agarooshshinna Diilallote Gade Soorro Biilloonyeeti.
3) . **"Garimma Noosi Biso"** yaa dubbu latishshi, agarooshshinna Horoonsishshi qoqqowu mootimmanni biilloonyenna yawo uynoonni ayee qoqqowu mootimma jeefissisanno bisooti.
4) **"Garimma Noosi Sekiterete Loosi Mine"** yaa Ikkadimmate Buuxishshi Taje aanno woy labbanno loossa loossano jeefissanno loosi mineeti.
5) **"Minisitere"** yaa Itophiyu Federaalete Dimokiraasete Rippubilike Gibirinnu Minisitereeti.
6) **"Lallawa"** yaa Federaalete Dubbu Latishshi, Agarooshshinna Horoonsishshi Lallawi Kiiro 1065/2010 yaate.
7) **"Itoophiyu Dubbi Latishsha"**yaa Minisiterootu Amaale Mini Wodho Kiiro 505/2014 garinni tantanamino mootimmate loosi mineeti.
8) **"Manaaddu Hallanyu Dubbi Latisaano"**yaa amadonsa baatto aana 5 hekitaarenni ajanno dubbo lattisano, agartanonna horoonsidhano hallanyu dubbi latisaanooti.
9) **"Hala'ladda Hallanyu Dubbi Latisaano"** yaa amadonsa baatto aana 5 hekitaarenna hakkunni ali dubbo latissanno, agartanonna horoonsidhanno hallanyu dubbi latisaanooti.
10) **"Uurrinshate Dubbi Latisaano"** yaa amma'note uurrinshubba, mootimmatenna mootimmaame ikkitinokki uurrinshubba

1) **"ክልል"** ማለት የሲዳማ ብሔራዊ ክልል ነዉ፡፡
2) **"ባለስልጣን"** ማለት የክልሉ የደን፤ የአከባቢ ጥበቃና የአየር ንብረት ለዉጥ ባለሥልጣን ነው፡፡
3) **"አግባብ ያለው አካል"** ማለት ለደን ልማት፣ ጥበቃና አጠቃቀም በክልል መንግሥት ሥልጣንና ኃላፊነት የተሰጠው ማንኛውም የክልል መንግስት አስፈፃሚ አካል ነው፡፡
4) **"አግባብ ያለው የሴክተር መሥሪያ ቤት"** ማለት የብቃት ማረጋገጫ የምስክር ወረቀት የሚሰጥ ወይም ተመሳሳይ ተግባራትን የሚያከናውን አስፈጻሚ መሥሪያ ቤት ነው፡፡
5) **"ሚኒስቴር"** ማለት የኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ የግብርና ሚኒስቴር ነው፡፡
6) **"አዋጅ"** ማለት የፌዴራል የደን ልማት፣ ጥበቃና አጠቃቀም አዋጅ ቁጥር 1065/2010 ነዉ፡፡
7) **"የኢትጵያ ደን ልማት"** ማለት በሚኒስትሮች ም/ቤት ደንብ ቁጥር 505/2014 መሰረት የተቋቋመ የመንግስት መሥሪያ ቤት ነው፡፡
8) **"አነስተኛ የግል ደን አልሚ"** ማለት በይዞታቸው መሬት ላይ ከ5 ሄክታር በታች ደንን የሚያለሙ፣ የሚጠበቁ እና የሚጠቀሙ የግል ደን አልሚዎች ናቸው፡፡
9) **"ሰፋፊ የግል ደን አልሚ** ማለት በይዞታቸው መሬት ላይ ከ5 ሄክታር እና ከዛ በላይ ደንን የሚያለሙ፣ የሚጠበቁ እና የሚጠቀሙ የግል ደን አልሚዎች ናቸው፡፡
10) **"የተቋም ደን አልሚ"** ማለት በዕምነት ተቋማት፣ በመንግስት እና መንግስታዊ ባልሆኑ ተቋማት በይዞታቸው መሬት ላይ

amadonsa baatto aana dubbo latissanno, agartanonna horoonsidhanno uurrinshate dubbi latisaanooti.

11) **"Beeqqaasinchu Dubbi Horaameeyye"** yaa mootimmate amado hundaanni afamanno dubbo beeqqaasinchu dubbu amadooshshi hayyonni gashshate qooso uynoonninsa dagoomu bissaati.

12) **"Beeqqaasinchu Dubbu Baatto Horaameeyye"** yaa mootimmate amado hundaanni afantannota dubbu baatto beeqqaasinchu dubbu amadooshshi hayyonni gashshate qooso uynoonninsa dagoomu bissaati.

13) **"Dagooma"** yaa mittu qooxeessira heedhannori dagoomu kifilla budu doogonni woy seerunni uynoonninsa amadonsa aana dubbo gutunni lattissanno, agartano, horoonsidhannonna gutunni mixidhe gashshitanno dagoomu kifillaati.

14) "Maamarra" yaa garimma noosi seerinni dubbo latisate, agaratenna horoonsi'rate hattono dubbu latishshira eannore shiqishate tantanantino mittimmate loosi maamarra, ogimmate maamarranna woloota garimma noosi seerinni tantanantinoreeti.

15) **"Beeqqaasincho Dubbu Baatto"** yaa mootimma amadose hundaanni afantanota dubbu baatto qooxeessaho hee'rano dagoomini beeqqaasinchu dubbu amadooshshi hayyonni gashshamara bandoonnita mootimmate dubbu baattooti.

16) **"Beeqqaasincho Dubbo"** yaa mootimma amadose hundaanni afamanno dubbo, dubbu giddo woy dubbu qooxeessira hee'rano dagoomini beeqqaasinchu dubbu amadooshshi hayyonni gashshamara bandoonniha mootimmate dubbooti.

ደንን የሚያለሙ፣ የሚጠበቁ እና የሚጠቀሙ ደን አልሚዎች ናቸው።

11) **"የአሳታፊ ደን ተጠቃሚዎች"** ማለት በመንግስት ይዞታ ስር የሚገኘውን ደን በአሳታፊ ደን አያያዝ ለማስተዳደር መብት የተሠጣቸው የማህበረሰብ አካላት ናቸው።

12) **"የአሳታፊ ደን መሬት ተጠቃሚዎች"** ማለት በመንግስት ይዞታ ስር የሚገኘውን የደን መሬት በአሳታፊ ደን አያያዝ ለማስተዳደር መብት የተሠጣቸው የማህበረሰብ አካላት ናቸው።

13) **"ማህበረሰብ"** ማለት በአንድ አካባቢ በሚኖሩ የህብረተሰብ ክፍሎች በባህላዊ መንገድ ወይም በህግ በተሰጣቸው ይዞታቸው ላይ ደን በጋራ የሚያለሙ፣ የሚጠብቁ፣ የሚጠቀሙ እና በጋራ አቅደው የሚያስተዳድሩ የህብረተሰብ ክፍሎች ናቸው።

14) **"ማህበራት"** ማለት አግባብ ባለው ህግ ደንን ለማልማት፣ ለመጠበቅና ለመጠቀም እንዲሁም ለደን ልማት የሚሁኑ ግብዓቶችን ለማቅረብ የተደራጁ የህብረት ስራ ማህበራት፣ የሙያ ማህበራት እና ሌሎች አግባብ ባለው ህግ የተደራጁ አካላት ናቸው።

15) **"አሳታፊ የደን መሬት"** ማለት መንግስት በይዞታ ስር የሚገኝን የደን መሬት በደኑ መሬት አካባቢ በሚኖሩ ማህበረሰቦች በአሳታፊ ደን አያያዝ እንዲተዳደር የተለየ የመንግስት የደን መሬት ነው።

16) **"አሳታፊ ደን"** ማለት መንግስት በይዞታ ስር የሚገኝን ደን በደኑ ውስጥ ወይም በደኑ ዙርያ በሚኖሩ ማህበረሰቦች በአሳታፊ ደን አያያዝ እንዲተዳደር የተለየ የመንግስት ደን ነው።

17) **"Dubbu Gibire-hayle Komite"** yaa dubbunna dubbu gumma amadooshshinna Horoonsishshi gaangaawira leellanore seerimale assootubba qorqoratenna garunnita seejjote qaafo adhinanni gede la"annonsa mootimmate loosu minnanni uurrino loosu jeefisiisaano bissa gaamooti.

18) "**Ikkadimmate Buuxishshi Tajete Woraqata"** yaa Ministere fushshitanno biddissi garinni baxxitinorira garimma noonsa daddalu loossa Lallawinna garu noonsa wolootu seerubba garinni hasiissanno ikkadimma wonshasi buuxatenni hajo la'annosi sekkitere loosi mininni uynanni ikkadimmate Buuxishshi Tajete woraqataati.

19) **"Owaantete Batooshshe"** yaa qoqqowu hundaanni baalante loosu mini tantanonni dubbu gumma laashshaate, kuusate, tareessatenna hornya lede hirate loosira bobbahate dandisiissanota Ikkadimmate Buuxishshi Fajjo aate taje buuxatenna boorreessate owaantubbara baantanni woxeeti.

20) **"Konseeshiine"** yaa mitte mootimmate dubbi jiro latisate, agarate woy horote aana hosiisate murantino yannara sheematunni seeru mannimma noosi bisira saysate.

21) **"Konseeshiinete Sheemaate"** yaa mootimmate dubbo horote aana hosiisate Mootimmatenna wolu bisi mereerro assinanni sheemaati sumuummeeti.

22) **"Konseeshiinere"** yaa faajjete ga'rafonni woy wole doogonni mootimmate dubbo konseeshiinetenni latisate, agaratenna horoonsi'rate qoosso uynoonnisi manchooti.

23) **"Beeqqaasincho Dubbu Amadooshshe"** yaa mootimmate dubbi giddo woy qooxeessira heedhanno daganna mootimma mereero

17) **"የደን ግብረ ኃይል ኮሚቴ"** በደንና የደን ውጤቶች አያያዝና አጠቃቀም ዙርያ የሚታዩ ህገ ወጥ አሰራሮችን ለመቆጣጠር እና ተገቢዉን የእርምት እርምጃ እንዲወሰድ ከሚመለከታቸዉ የመንግስት መ/ቤቶች የተቋቋመ የሥራ አስፈጻሚ አካላት ቡድን ነዉ፡፡

18) **"የብቃት ማረጋገጫ የምስክር ወረቀት"** ማለት ሚኒስቴሩ በሚያወጣዉ መመሪያ መሠረት ለተወሰኑ አግባብነት ባላቸዉ የንግድ ሥራዎች አዋጅና አግባብነት ባላቸው ሌሎች ሕጎች መሠረት ተገቢው ብቃት መሟላቱን በማረጋገጥ ከሚመለከተዉ የሴክተር መሥሪያ ቤት የሚሰጥ የምስክር ወረቀት ነው፡፡

19) **"የአገልግሎት ክፍያ"** ማለት በክልሉ ስር በሁሉም መ/ቤቶች አደረጃጀት ደን ዉጤቶች ለማምረት፣ ለማከማቸት፣ ለማዘዋወር እና እሴት ጨምሮ የመሸጥ ሥራ ለመሰማራት የሚያስችለዉን የብቃት ማረጋገጫ ፈቃድ ለመስጠት መረጃ ለማጣራትና ለምዝገባ አገልግሎቶች የሚከፈል ገንዘብ ነዉ፡፡

20) **"ኮንሴሽን"** ማለት አንድን የመንግሥት ደን ሀብት ለማልማት፣ ለመጠበቅ ወይም በጥቅም ላይ ለማዋል ለተወሰነ ጊዜ በውል ህጋዊ ሰውነት ላለው አካል ማስተላለፍ ማለት ነው፡፡

21) **"የኮንሴሽን ውል"** ማለት የመንግስት ደንን በጥቅም ለማዋል በመንግስትና በሌላ ወገን መካከል የሚደረግ የውል ስምምነት ነው፡፡

22) **"ኮንሴሽነር"** ማለት በጨረታ ወይም በሌላ መንገድ የመንግሥት ደን በኮንሴሽን የማልማት፤የመጠበቅ እና የመጠቀም መብት የተሰጠው ሰው ነው፡፡

23) **"አሳታፊ የደን አያያዝ"** ማለት በመንግስት ደን ውስጥ ወይም ዙሪያ በሚኖሩ ማህበረሰብና መንግስት መካከል በሚደረግ ስምምነት መሠረት የደን ሀብቱን የማልማት፣

assinanni sumuumme garinni dubbu jiro latisate, tooyaatate, agaratenna horoonsi’rate qooso lainohunni dubbu gashshooti yawo qeecha badatenni dubbunni afi’nanni horo beeqqitanno amuraati aana mitteenni loossanno dubbu gashshooti hayyooti.

24) **“Danna Tayse Sa”anno Dubbo”** yaa lame qoqqowubba woy gobbanke olluu gobbuwa ledo gutantanno dubbooti.

25) **‘‘Miinju Kaa’lora Latino Dubbo’’** yaa giirate, ijaarshu, indusitirete woy wole miinju hexxora, xaawulanna xaawula ikkinokkire dubbu gumma laashshate mannunni loosamino woy kalaqamunni latino dubbooti.

26) **‘‘Dubbu Aja”** yaa dubbunniti qarqaroomittenna kalaqamunni noo Jiro noowinni amadose mittu woy babbaxxitino korkaatubba halammenni uurrinshunni ajjishshanno ha'rinshooti.

27) **“Mulluuggino Baatto Qolte Ciirtanno Gede Assanna Latisa”** yaa kalaqamunninna mannu loosino korinni gawajjantinonna mulluuggino baatto woy dubbo ciiranno woy alba noowa higanno gede assate.

28) **“Dubbu Diwo”** yaa mittu qooxeessira xaphooma noo baatto giddonni dubbunni diwantino baatto bikkaati.

29) **“Dubbo Qoqqowa”** yaa dubbu afamanno darga badatenni uurrinshu malaate kaasatenni woy su’misatenni woy woratenni malaatu kaasamino woy su’misamino woy woramino dargi Koordineete gobboomu Giriide Sisitemme ledo xaadissate.

የመንከባከብ፣ የመጠበቅና የመጠቀም መብትን አስመልክቶ የደኑን አስተዳደር የኃላፊነት ሚናን በመለየት ከደኑ የሚገኘን ጥቅም በሚጋሩበት ሥርዓት ላይ በጋራ የሚሰሩበት የደን አስተዳደር ስልት ነው፤

24) **“ወሰን ተሻጋሪ ደኖች”** ማለት በሁለት ክልሎች ወይም ሀገራችን ከጎረቤት ሀገራት ጋር የምትጋራቸው ደኖች ናቸው፤

25) **“ለኢኮኖሚ አገልግሎት የለማ ደን”** ማለት፡- ለማገዶ፣ ለግንባታ፣ ለኢንዱስትሪ ወይም ሌላ ኢኮኖሚያዊ አላማ፣ ጣውላ እና ጣውላ ነክ ያልሆኑ የደን ውጤቶችን ለማምረት በሰው ሰራሽ ወይም በተፈጥሮ የለማ ደን ነው።

26) **“የደን መመናመን”** ማለት የደኑ አካባባዊ እና ስነ-ህይወታዊ ሀብት ከነበረበት ይዘት በአንድ ወይም በተለያዩ ምክንያቶች ጥምረት በቋሚነት የሚቀንስበት ሂደት ነው።

27) **“የተራቆተ መሬትን መልሶ እንዲያገግም ማድረግና ማልማት”** ማለት በተፈጥሮና ሰው ሰራሽ ምክንያት የተጎዳና የተራቆተ መሬትን ወይም ደንን እንዲያገገም ወይም ወደነበረበት እንዲመለስ ማድረግ ነው።

28) **“የደን ሽፋን”** ማለት በአንድ አካባቢ ካለው አጠቃላይ መሬት ውስጥ በደን የተሸፈነ መሬት መጠን ማለት ነው።

29) **“ደን መከለል”** ማለት ደኑ የሚገኝበትን ቦታ በመለየት ቋሚ ምልክት በመትከል ወይም በመሰየም ወይም በማኖር ምልክቱ የተተከለበትን ወይም የተሰየመበትን ወይም የተደረገበትን ቦታ ኮኦርድኔት ከብሔራዊ ግሪድ ሲስተም ጋር ማገናኘት ነው።

30) **‘‘Dubbu Jiro Kiira”** yaa dubbu jiro islanchimma, deerranna soorramate ikkitubba lainohunni taje gamba assa, bikkanna maareekkate.

31) **“Dubbu Dano”** yaa dubbunna dubbu baatto aana gawajjo iillishannori giirate, dhibbu, raamote, horritanno mu’ro, seerimalunni amada, seerimalu irshinna wolootu labbannori dubbu aana bunshe iillishshanno danooti.

32) **“Qarqarunna Dagate Hekko Keeno”** yaa hala’ladu dubbi latisaanchi dubbu latishshanna dubbu guma laashshate looso hanafate albaanni loosu qarqarahonna dagate aana heedhanno hekko lainohunni xiinxallisiise abbanno sanadeeti.

33) **“Qooxeessu Daga Galtinote Wodho’’** yaa dubbu latisaano dubbu latishshi, agarooshshunna horoonsishshu loossa loosate dandisiissannota qooxeessu dagoomi mitteenni sumuu yee fushshi’rano galtino wodhooti.

34) **“Fajjote Taje Woraqata”** yaa dubbu latishshi, agarooshshinna horoonsishshi loosi aana bobbakkino bissara uynanni seeraancho tajete woraqataati.

35) **“Dubbu Gumi Deerra”** yaa Itophiyu Deerru Institiyuutenni Dubbu gummara uynoonni deerraati.

36) **‘‘Birikeette woy Suudu Kasale’’** yaa haqqu indusitirewiinni gatino laalchinni, leemmunni, shombooqqotenni, Imbocci ishininni, shoonkoorunna gide haa’neenna gatannorinni qixxeessinanni doorshu wolqate buicho danaati.

30) **“የደን ሀብት ቆጠራ”** ማለት የደን ሀብቶችን ጥራት፣ መጠን እና ተለዋዋጭ ሁኔታዎችን በተመለከተ መረጃ መሰብሰብ፣ መለካት እና መመዝገብ ማለት ነው፡፡

31) **“የደን አደጋዎች”** ማለት በደንና በደን መሬት ላይ ጉዳት የሚያደርሱ የእሳት፤ የበሽታ፣ የተባይ፣ ወራሪ እጽዋት፣ ህገወጥ ሰፈራ፣ ህገወጥ እርሻ እና የመሳሰሉት በደን ላይ ጥፋት የሚያስከትሉ አደጋዎች ናቸው፡፡

32) **“የአካበቢ እና ማህበረሰብ ተፅኖ ግምገማ”** ማለት ሰፋፊ የደን አልሚ የደን ልማት እና የደን ውጤት ማምረቻ ስራ ከመጀመሩ በፊት ስራው በአካባቢ እና በማህበረሱ ላይ የሚኖረውን ተፅኖ በሚመለከት አስጠንቶ የሚያቀርበው ሰነድ ማለት ነው፡፡

33) **“የአካባቢ መተዳደሪያ ደንብ”** ማለት የደን አልሚዎች የደን ልማቱ ጥበቃ እና አጠቃቀም ስራዎችን ለማከናወን የሚያስችል የአካባቢው ማህበረሰብ በጋራ ተስማምተው የሚያወጡት መተዳደሪያ ደንብ ነው፡፡

34) **“የፈቃድ ምስክር ወረቀት”** ማለት በደን ልማት ጥበቃ እና አጠቃቀም ለተሰማሩ አካለት የሚሰጥ ህጋዊ ምስክር ወረቀት ነው፡፡

35) **“የደን ውጤት ደረጃ”** ማለት በኢትዮጵያ የደረጃዎች ኢንስቲትዩት ለደን ውጤቶች የተሰጠ ደረጃ ማለት ነው፡፡

36) **“ብርኬት” ወይም “ባለ ቅርፅ ከሰል”** ማለት ከእንጨት ኢንዱስትሪ ተረፈ ምርት፣ ከቀርከሃ፣ ከሸንበቆ፣ ከእንቦጭ፣ ከሸንኮራ አገዳ እና ከሰብል ተረፈ ምርቶች የሚመረት አማራጭ የኃይል ምንጭ አይነት ነው፡፡

37) **‘‘Kasale’’** yaa haqqenna leemma gamisa darate giirreenna afantannonna sirnyu ledamino dubbu gumaati.
38) **“Kaarboonete Bikka”** yaa dubbu latishshinna agarooshshinni duunantino woy xe’ino woy sa’ino kaarboone gobbooma kaarboone yannite dubbu kiiro assatenni mareekkote kuusora mareekkaminoho.
39) **“Kaarboonete Mareekko”** yaa dubbu latishshinna agarooshshinni afi’noonnita kaarboone gobboomu mareekkote kuusora mareekkate.
40) **“Kaarboonete Horo”** yaa xaphooma afi’nanni horo aaninni kaarboone fushshitannore ajishatenna duunate fultanno fulo kayinseenna afi’nanni horooti.
41) ‘‘**Qamatete Owaante Baatooshshe”** yaa loosu aana noo seerubba woy sumuumme woy lamunku aana kaima assinohunni shiqishaanchu mitto woy hakkuy aleenni wodhote xawinsoonni qamatete owaantubba mitto woy hakkuy aliidi horaameeyye bikkantino yannara woxunni woy danunni jeefinsanni baatooshsheti.
42) **“Royaalitete Baatooshshe”** yaa ayno dubbu gumi daddali loosi aana bobbahino manchi dubbu guma hiranno woyte woy dargunni darga hodhisate baatannonna sufamino dubbu latishshi owaantera hosanno baatooshsheeti.
43) **“Hodhisa”** yaa Motoretenni millissano Konkolaatubbanni, Saadatenninna Saadate-goshooshshantano Gaarrubba horoonsi’re Dubbonna Dubbu laalchi gumma dargunni darga hodhisate.

37) **“ከሰል”** ማለት እንጨት እና ቀርከሀን በከፊል በማቃጠል የሚገኝና እሴት የተጨመረበት የደን ውጤት ነው ፡፡
38) **“ካርበን መጠን”** ማለት በደን ልማትና ጥበቃ የተከማቸ ወይም የተቀነሰ ወይም የተላለፈው ካርበን በሀገራዊ ካርበን በወቅታዊ የደን ቆጠራ በማከናወን ምዝገባ ቋት የተመዘገበ ነው፡፡
39) **“ካርበን ምዝገባ”** ማለት በደን ልማትና ጥበቃ የተገኘውን ካርቦን ሀገራዊ የምዝገባ ቋት መመዝገብ ነው፡፡
40) **“የካርበን ጥቅም”** ማለት አጠቃላይ ከሚገኘው ጥቅም ላይ የካርበን ልቀቱን ለመቀነስ እና ለማከማቸት የሚወጡ ወጪዎችን ተቀናሽ በማድረግ የሚገኝ ጥቅም ነው፡፡
41) “**የሥነ-ምህዳር አገልግሎት ክፍያ”** ማለት ስራ ላይ ባሉ ሕጎች ወይም ስምምነቶች ወይም ሁለቱም ላይ በተመሠረተ አቅራቢው አንድ ወይም ከዚያ በላይ በደንብ የተገለጹ የሥርዓተ-ምህዳር አገልግሎቶችን ለአንድ ወይም ከዚያ በላይ ተጠቃሚዎች ለተወሰነ ጊዜ በጥሬ ገንዘብ ወይም በአይነት የሚፈጸም ክፍያ ነው፡፡
42) **“የሮያሊቲ ክፍያ”** ማለት ማንኛውም በደን ውጤት ንግድ ስራ ላይ የተሰማራ ሰው የደን ዉጤቱን በሽያጭ ላይ ሲያዉል ወይም ከቦታ ቦታ ለማንቀሳቀስ የሚከፍለውና ቀጣይነት ላለው የደን ልማት አገልግሎት የሚውል ክፍያ ነው፡፡
43) **“ማጓጓዝ”** ማለት በሞተር በሚንቀሳቀሱ ተሽከርካሪዎች፣በእንስሳት እና በእንስሳት የሚጎተቱ ጋሪዎችን ተጠቅሞ ደንና የደን ምርት ዉጤቶችን ከቦታ ወደ ቦታ ማጓጓዝ ነዉ፡፡

44) **“Oofaancho woy Ganaancho”** yaa Dubbonna Dubbu laalchi gumma hogomboha Motoretenni millissano Konkolaatanna, Saada woy Saadate goshooshshantanno Gaarre hoodissonsa garinni oofanno woy Gananno Manchooti.

45) “**Dubbu Qamattete Amuraati Owaante”** yaa hegeraamu dubbu latishshinna agarooshshinni afi’nanni ayno qooxeessu amuraati owaanteeti.

46) **“Mancho”** yaa ayno kalaqamu mancho woy seerunni mannimmate qoosso uynoonni bisooti.

47) Tenne wodho giddo mitte koo-teemmanni xawinsoonnihu wole koo-teemmano kamalanno.

3. Jeefishshi Mami-geshsha

Tenne wodhora Sidaamu Dagoomu Qoqqowi Mootimma giddo afantano baalante Zoonna, Woradda, Quchumu Gashshootubbanna Olluubba giddo jeefishshu hee’rannose.

<u>Gafa Lame</u>

<u>Hallanyu Dubbire</u>

4. Hallanyu Dubbi Dana

Hallanyu Dubbi Aaninno Garinni Beehamanno:

1) Manaadda dubbu amado
2) Hala’lado dubbu amado
3) Uurrinshate dubbi amado

5. Manaaddu Hallanyu Dubbi Latisaano Qoossonna Jawaachishsha

Lallawaho xawinsoonniri hallanyu dubbi latisaano qoossonna jawaachishshi noo gedeenni hee’reenna:

1) Amadotenna dubbu annimma buuxishshi dafitara afi’rate;
2) Dubbu laachonsa ayee giwirinnu laalchinte gede laashshatenna hirate qoosso;

44) **“አሽከርካሪ ወይም ነጂ”** ማለት ደንና የደን ምርት ዉጤቶችን የጫነ በሞተር የሚንቀሳቀስ ተሽከርካሪ እና እንስሳ ወይም በእንስሳ የሚጎተት ጋሪ እንደቅድመ ተከተላቸዉ የሚያሽከረክር ወይም የሚነዳ ሰዉ ነዉ፡፡

45) **“የደን ስርዓተ ምህዳር አገልግሎት”** ማለት ከዘላቂ የደን ልማትና ጥበቃ የሚገኝ ማንኛውም የስርዓተ ምህዳር አገልገሎት ነው፡፡

46) **“ሰው”** ማለት ማንኛውም የተፈጥሮ ሰው ወይም በሕግ የሰውነት መብት የተሰጠው አካል ነው፡፡

47) በዚህ ደንብ ውስጥ ማንኛውም በአንድ ጾታ የተገለጸዉ ሌላዉንም ጾታ ያካትታል፡፡

3. የተፈጻሚነት ወሰን

ይህ ደንብ በሲዳማ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ውስጥ በሚገኙት በሁሉም ዞኖች፣ ወረዳዎች፣ ከተማ አስተዳደሮችና ቀበሌዎች ውስጥ ተፈፃሚነት ይኖረዋል፡፡

<u>ክፍል ሁለት</u>

<u>ስለ ግል ደን</u>

4. የግል ደን ዓይነቶች

የግል ደን እንደሚከተለው ይከፈላል

1) አነስተኛ ደን ይዞታ
2) ሰፋፊ ደን ይዞታ
3) የተቋም ደን ይዞታ

5. የአነስተኛ የግል ደን አልሚዎች መብቶችና ማበረታቸዎች

በአዋጁ የተጠቀሱት የግል ደን አልሚዎች መብቶችና ማበረታቻዎች እንደተጠበቀ ሆኖ፡-

1) የይዞታና የደን ባለቤትነት ማረጋገጫ ደብተር የማግኘት
2) የደን ምርታቸውን እንደ ማንኛውም የግብርና ምርት የማምረት እና የመሸጥ መብት

3) Ogimmate amaale, woyyaawino wixa, kayishshanna wolootta irko afi'rate;
4) Amadonsa, dubbu laalchonsa kaarbooneno lede saysate qoosso,
5) Dagatenna mootimmate owaantera dubbu amadonsa agurturo kiiso afi'rate;
6) Dubbo gawajjate dandaanno daninni dubbu giddo assinannire safote latishshi loossano ikkito woloota owaantubba looso loosiisanno bisinni kiiso afi'rate qoosso noonsa;
7) Latisino dubbinni laashshi'rinore dubbu gumma tareessate, gobbate giddoydinna gobbaydi gobba dikkora shiqishatenna hirate;
8) Safaraancho wonshe leelliro latisannohunninna amadosi hundaanni afamanno dubbi kaarboone hironninna qamatoomitte owaantubbanni afi'nanni eonni horaameessa ikkate;
9) Kaarboonete qoossonsa sayissuro mootimmate woowimma irko afi'rate;
10) Garimma noosi safaraancho wonshe leelliro liqootenna inshuraansete owaante afi'rate;
11) Ba"ate aana noore baadillicho haqqe sircho latissuro jawaachishsha afi'rate.

6. Manaaddu Hallanyu Dubbi Latisaanchi Gadacho

Lallawaho xawinsoonniri Hallanyu dubbi latisaanchi gadacho noo gedeenni hedheenna:

1) Laashshinnoha dubbu laalcho hogowu hodhisaanonni tareessanoha ikkiro hajo la'annosi bisiwiinni saysate fajjo (Bolleetta) amadate;
2) Ba'ate aana noore baadillicho haqqe sirchubbanni dubbu laalcho laashshate albaanni umisi amado aana lattinore ikkansa hajo la'annosi bisiwiinni buuxishsha shiqishate;

3) የሙያ ምክር፣ የተሻሻለ ዘር፣ ችግኝ እና ሌሎች ድጋፍ የማግኘት
4) ይዞታቸውን፣ የደን ምርታቸውን ካርበንን ጨምሮ የማስተላለፍ መብት
5) ለህዝብ እና ለመንግስት አገልግሎት የደን ይዞታቸውን ሲለቁ ካሳ የማግኘት
6) ደኑን ሊጎዳ በሚችል መልኩ በደኑ ውስጥ ለሚደረጉ የመሰረተ ልማት ዝርጋታዎችም ሆነ ሌሎች ግልጋሎቶች ተግባሩን ከሚያከናውነው አካል ካሳ የማግኘት መብት አላቸው።
7) ካለማው ደን የተመረቱ የደን ውጤቶችን የማዘዋወር፣ ለሀገር ውስጥና ለውጪ ሀገር ገበያ የማቅረብ እና የመሸጥ
8) መስፈርቱን አሟልቶ ሲገኝ ከሚያለማው እና በይዞታው ስር ከሚገኝ ደን ካርቦን ሽያጭና ከስነ ምህዳራዊ ግልጋሎቶች ከሚገኘው ገቢ ተጠቃሚ መሆን
9) የካርበን መብታቸውን ሲያስተላልፉ የመንግስት ዋስትና ድጋፍ የማግኘት
10) አግባብ ያለውን መሥፈርት አሟልቶ ሲገኝ የብድር እና የኢንሹራንስ አገልግሎት የማግኘት
11) በመጥፋት ላይ ያሉ የሀገር በቀል የዛፍ ዝርያዎች ሲያለሙ ማበረታቻ የማግኘት

6. የአነስተኛ የግል ደን አልሚ ግዴታዎች

በአዋጁ የተጠቀሱት የግል ደን አልሚ ግዴታዎች እንደተጠበቀ ሆኖ፡-

1) ያመረተውን የደን ምርት በጭነት ተሽከርካሪ የሚያዘዋውር ከሆነ ከሚመለከተው አካል የይለፍ ወረቀት የመያዝ
2) በመጥፋት ላይ ያሉ የሀገር በቀል የዛፍ ዝርያዎች የደን ምርትን ከማምረቱ በፊት በግል ይዞታው ላይ የለሙ ስለመሆናቸው ከሚመለከተው አካል ማረጋገጫ የማቅረብ

3) Hajo La'annosi seeraanchu bisira taje aatenna halamate.

7. Hala'ladda Hallanyu Dubbi Latisaano Qoossonnanna Jawaachishsha

Lallawaho xawinsoonniri Hallanyu dubbi latisaano qoossonna jawaachishshu noo gedeenni hedheena:

1) Dubbu litishshira hossanno baatto liizete gobbaanni afi'rate;
2) Amadotenna dubbu annima buuxishshi dafitara afi'rate;
3) Dubbu laachonsa ayee giwirinnu laalchinte gede laalcho laashshatenna hirate qoosso;
4) Kaajjitino dubbu amado mixo garinni umi laalcho hiriro ayee gabbaro baatatenni gatete;
5) Ogimmate amaalenna loosoho eannori irko afi'rate;
6) Amadonsa, dubbu laalchonsa kaarbooneno lede saysate qoosso,
7) Dagatenna mootimmate owaantera dubbu amadonsa agurturo kiiso afi'rate;
8) Dubbo gawajjate dandaanno daninni dubbu giddo assinannire safote latishshi loossano ikkito woloota owaantuwaano looso loosiisanno bisinni kiiso afi'rate qoosso noonsa;
9) Latisino dubbinni laashshantinore dubbu gumma tareessate, gobbate giddooydinna gobbaydi gobba dikkora shiqishatenna hirate;
10) Safaraancho wonshite leellituro latisannohunninna amadonsa hundaanni afamanno dubbi kaarboone hironninna qamatoomite owaantubbanni afi'nanni eonni horaameeyye ikkate;
11) Kaarboonete qoossonsa sayissuro mootimmate woowimma irko afi'rate;

3) ለሚመለከተው ህጋዊ አካል መረጃ የመስጠት እና የመተባበር

7. የሰፋፊ የግል ደን አልሚዎች መብቶችና ማበረታቻዎች

በአዋጁ የተጠቀሱት የግል ደን አልሚዎች መብቶችና ማበረታቻዎች እንደተጠበቁ ሆነው፡-

1) ለደን ልማት የሚውል መሬት ከሊዝ ነጻ የማግኘት፤
2) ይይዞታና የደን ባለቤትነት ማረጋገጫ ደብተር የማግኘት፤
3) የደን ምርታቸውን እንደ ማንኛውም የግብርና ምርት የማምረት እና የመሸጥ መብት፤
4) በጸደቀለት የደን አያያዝ ዕቅድ መሠረት የመጀመሪያ ምርቱን ሲሸጥ ከማንኛውም ታክስ ነጻ የመሆን፤
5) የሙያ ምክር እና የግብዓት ድጋፍ የማግኘት፤
6) ይዞታቸውን፣ የደን ምርታቸውን ካርበንን ጨምሮ የማስተላለፍ መብት፤
7) ለህዝብ እና ለመንግሰት አገልግሎት የደን ይዞታቸውን ሲለቁ ካሳ የማግኘት፤
8) ደኑን ሊጎዳ በሚችል መልኩ በደኑ ውስጥ ለሚደረጉ የመሰረተ-ልማት ዝርጋታዎችም ሆኑ ሌሎች ግልጋሎቶች ተግባሩን ከሚያከናውነው አካል ካሳ የማግኘት መብት አላቸው፤
9) ካለማው ደን የተመረቱ የደን ውጤቶችን የማዘዋወር፣ ለሀገር ውስጥና ለውጪ ሀገር ገበያ የማቅረብ እና የመሸጥ፤
10) መስፈርቱን አሟልቶ ሲገኝ ከሚያለማው እና በይዞታው ስር ከሚገኝ ደን ካርቦን ሽያጭና ከስነ ምህዳራዊ ግልጋሎቶች ከሚገኘው ገቢ ተጠቃሚ መሆን፤
11) የካርበን መብታቸውን ሲያስተላልፉ የመንግስት ዋስትና ድጋፍ የማግኘት፤

12) Garimma noosi safaraancho wonshite leelliituro liqootenna Inshuraansete owaante afi'rate;
13) Ba'ate aana noore baadillicho haqqe sirchubba latissuro jawaachishsha afi'rate;
14) Mitte hallanyu uurrinsha aleenni gutunni kaarboonete daddali aana bobbakkanoha ikkiro kaarboonete hironni afi'nanni horora gutantano latisaano shiqishshinohu Kaarboone ajishatenna duunate bikkinni ikkanno;
15) Kaajjitino pirojekitete sanadenna qixxaabbino dubbu gashshooti mixo garinni loosoho hasiisannore (Inputs) qaraxu nookkiha gobbaaydinni eessate. Tittirsha biddiissunni gumullanni.

8. Hala'ladda Hallanyu Dubbi Latisaano Gadacho

Lallawaho xawinsoonniri Hallanyu dubbi latisaanchi gadachubba noo gedeenni hedheena:

1) Qarqaroomite nna Dagoomite hekko keenote sanade shaqishate;
2) Horaanchimmate xiinxallo sanade (Feasibility study document) shiqishe kaajjishiishshate;
3) Kaajjitino dubbu amadooshshi mixo garinni dubbo gashshate;
4) Laashshinnoha dubbu laalcho dargunni-darga tareessano woyte la'anosi bisiwiinni saysate fajjo (Bolleetta) amadate;
5) Ba'ate aana noore baadillicho haqqe sirchubbanni dubbu laalcho laashshate albaanni umisi amado aana lattinore ikkansa la'anosi bisiwiinni buuxishsha shiqishate;
6) Mootimmate woowimma nna irko hasi'rannoha ikkiro Kaarboonete hironni afi'ranno horonni Mootimmate 10% owaantete baatooshshe baatate;

12) አገባብ ያለውን መሥፈርት አሟልቶ ሲገኝ የብድር እና የኢንሹራንስ አገልግሎት የማግኘት፤
13) በመጥፋት ላይ ያሉ የሀገር በቀል የዛፍ ዝርያዎች ሲያለሙ ማበረታቻ የማግኘት፤
14) ከአንድ የግል ድርጅት በላይ በጋራ የካርቦን ንግድ ላይ የሚሰማሩ ከሆነ ከካርበን ሽያጭ የሚገኘው ጥቅም የሚጋሩት አልሚዎች ባቀረቡት የካርበን ቅነሳ እና ክምችት መጠን ይሆናል፤
15) በጸደቀ ፕሮጀክት ሰነድና በተዘጋጀው የደን አስተዳደር ዕቅድ መሰረት የሚፈለጉ ግብዓቶችን ከቀረጥ ነጻ ከውጭ ማስገባት፤ (ዝርዝሩ በመመሪያ ይወሰናል)፡፡

8. የሰፋፊ የግል ደን አልሚዎች ግዴታዎች

በአዋጁ የተጠቀሱት የግል ደን አልሚ ግዴታዎች እንደተጠበቀ ሆኖ፡-

1) ማህበራዊ እና አካባቢያዊ ተጽእኖ ግምገማ ሰነድ የማቅረብ
2) የአዋጭነት ጥናት ሰነድ አቅርቦ የማጸደቅ
3) በጸደቀ የደን አያያዝ ዕቅድ መሰረት ደኑን የማስተዳደር
4) ያመረተውን የደን ምርት ከቦታ ቦታ ሲያዛውውር ከሚመለከተው አካል የይለፍ ወረቀት የመያዝ
5) በመጥፋት ላይ ያሉ የሀገር በቀል የዛፍ ዝርያዎችን ከማምረቱ በፊት በግል ይዞታው ላይ የለሙ ስለመሆናቸው ከሚመለከተው አካል ማረጋገጫ የማቅረብ
6) የመንግስትን ዋስትና ወይም ድጋፍ የሚፈልግ ከሆነ ከካርበን ሽያጭ ከሚገኘው ጥቅም ለመንግስት 10% የአገልግሎት ክፍያ የመክፈል

7) Ba’ate aana noore baadillicho haqqe sirchubba horote aana hosiisate hasi’riro garu fujjo afi’rate.
8) Dubbu batto fajjinoonnisi hexxo gobbaanni hoosiissa hoogate;
9) Hajo la’annosi seeraanchu bisira taje aate nna halamate.

9. Uurrinshate Dubbi Latisaano Qoossonna Jawaachishsha

Lallawaho xawinsoonniri **Uurrinshate** dubbi latisaano qoossonna jawaachishshi noo gedeenni hedheena:

1) Amadotenna dubbu annima buuxishshi dafitara afi’rate;
2) Dubbu laachonsa Leemmicho ledde ayno-giwirinnu laalchinte gede laalcho laashshate nna hirate qoosso;
3) Ogimate,amaalete nna Eimmote (Inputs) irko afi’rate;
4) Dagate nna mootimmate owaantera dubbu amadonsa agurturo kiisso afi’rate;
5) Dubbo gawajjate dandaanno daninni dubbu giddo assinannire safaasinchu-latishshi diriiramaano ikkito woloota owaantuwaano looso loosiisanno bisinni kiisso afi’rate noonsa;
6) Latisino dubbinni laashshantinore dubbu gumma tareessate,gobbate giddooddi nna gobbayiddi gobba dikkora shiqishate nna hirate;
7) Safaraancho wonshe leelliro latisannohunni nna amadosi hundaanni afamanno dubbi Kaarboone hironni nna qamatoomite owaantubbanni afi’nanni eonni horaameessa ikka;
8) Kaarboonete qoossonsa saysuro mootimmate woowimma irko afi’rate;
9) Garimma noosi safaraancho wonshe leelliro Liqoote nna Inshuraansete owaante afi’rate;

7) በመጥፋት ላይ ያሉ የሀገር በቀል የዛፍ ዝርያዎችን ጥቅም ላይ ሲያውል ተገቢውን ፈቃድ የማግኘት
8) የደን መሬቱን ከተፈቀደለት ዓለማ ውጭ ያለማዋል
9) ለሚመለከተው ህጋዊ አካል መረጃ የመስጠት እና የመተባበር

9. የተቋም ደን አልሚዎች መብቶችና ማበረታቻዎች

በአዋጁ የተጠቀሱት ተቋም ደን አልሚዎች መብቶችና ማበረታቻዎች እንደተጠበቀ ሆነው፡-

1) የይዞታና የደን ባለቤትነት ማረጋገጫ ደብተር የማግኘት
2) የደን ምርታቸውን ቀርቀሃን ጨምሮ እንደ ማንኛውም የግብርና ምርት የማምረት እና የመሸጥ መብት
3) የሙያ፣ ምክር እና የግብዓት ድጋፍ የማግኘት
4) ለህዝብ እና ለመንግሰት አገልግሎት የደን ይዞታቸውን ሲለቁ ካሳ የማግኘት
5) ደኑን ሊጎዳ በሚችል መልኩ በደኑ ውስጥ ለሚደረጉ የመሰረተ-ልማት ዝርጋታዎችም ሆኑ ሌሎች ግልጋሎቶች ተግባሩን ከሚያከናውነው አካል ካሳ የማግኘት መብት አላቸው።
6) ካለማው ደን የተመረቱ የደን ውጤቶችን የማዘዋወር፣ ለሀገር ውስጥና ለውጪ ሀገር ገበያ የማቅረብ እና የመሸጥ
7) መስፈርቱን አሟልቶ ሲገኝ ከሚያለማው እና በይዞታው ስር ከሚገኝ ደን ካርቦን ሽያጭና ከስነ ምህዳራዊ ግልጋሎቶች ከሚገኘው ገቢ ተጠቃሚ መሆን
8) የካርበን መብታቸውን ሲያስተላልፉ መንግስት ‘ ሆኖ ያገለግላል።
9) አግባብ ያለውን መሥፈርት አሟልቶ ሲገኝ የብድር የኢንሹራንስ አገልግሎት የማግኘት

10) Ba'ate aana noore baadillicho haqqe sirchubba latisuro jawaachishsha afi'rate.
11) Baadillicho haqqete sirchubba hirate nna daddalu gobbaanni uurrinshate owaantera hosiissate.

10. Uurrinshate Dubbi Latisaanchi Gadacho

Lallawaho xawinsoonniri Hallanyu dubbi latisaanchi gadachubba noo gedeenni hedheena:

1) Dagoomittenna qarqaru hekko keenote sanade shaqishate;
2) Horoomittete xiinxallo sanade (Feasibility study document) shiqishe kaajjishiishate;
3) Kaajjitino dubbu amadooshshi mixo garinni dubbo gashshate;
4) Laashshinoha dubbu laalcho dargunni darga tareessanno woyte hajo la'anosi bisiwiinni saysate fajjo (Bolleetta) amadate;
5) Ba'ate aana noore baadillicho haqqe sirchubba nna agarantino dubbuwa latisate nna agare keeshiishshate;
6) Mootimmate woowimmanna irko hasi'rannoha ikkiro Kaarboonete hironni afi'ranno horonni Mootimmate 15 % owaantete baatooshshe baatate;
7) Hajo la'annosi seeraanchu bisira taje aatenna halamate.

<u>Gafa Sase</u>

<u>Dagoomu Dubbire</u>

11. Dagoomu Dubbi Latisaano Qoossonna Jawaachishsha

Lallawaho xawinsoonniri Dagoomu dubbi latisaano qoossonna jawaachishshi noo gedeenni hedheena tenne wodho quwa (4) leellinshooni qoossonna jawaachishshi dagoomu dubbi latisaano aananno jeefishshu noore ikkanno.

10) በመጥፋት ላይ ያሉ የሀገር በቀል የዛፍ ዝርያ
ሲያለሙ ማበረታቻ የማግኘት
11) ሀገር በቀል የዛፍ ዝርያዎችን ከሽያጭ እና ከን
ውጭ ለተቋም አገልግሎት የማዋል

10.የተቋም ደን አልሚ ግዴታዎች

በአዋጁ የተጠቀሱት የግል ደን አልሚ ግዴታዎች እንደተጠበቀ ሆኖ፡-

1) የማህበራዊ እና አካባቢያዊ ተጽእኖ ግምገማ ሰነድ የማቅረብ
2) የአዋጭነት ጥናት ሰነድ አቅርቦ የማጸደቅ
3) በጸደቀ የደን አያያዝ ዕቅድ መሰረት ደኑን የማስተዳደር
4) በደን አያያዝ ዕቅዱ መሰረት ያመረተውን የደን ምርት ከቦታ ቦታ ሲያዛውውር ከሚመለከተው አካል የይለፍ ወረቀት የመያዝ
5) ሀገር በቀል የዛፍ ዝርያዎችን እና ጥብቅ ደኖችን የማልማትና ጠብቆ የማቆየት
6) የመንግስትን ዋስትና ወይም ድጋፍ የሚፈልግ ከሆነ ከካርበን ሽያጭ ከሚገኘው ጥቅም ለመንግሰት 15% የአገልግሎት ክፍያ የመክፈል
7) ለሚመለከተው ህጋዊ አካል መረጃ የመስጠት እና የመተባበር

<u>ክፍል ሶስት</u>

<u>ስለ ማህበረሰብ ደን</u>

11.የማህበረሰብ ደን አልሚዎች መብቶች እና ማበረታቻዎች

በአዋጁ የተጠቀሱት የማህበረሰብ ደን አልሚዎች መብቶችና ማበረታቻዎች እንደተጠበቁ ሆነው በዚህ ደንብ አንቀጽ (4) የተመለከቱት መብቶች በማህበረሰብ ደን አልሚዎች ላይም ተፈጻሚ ይሆናሉ፡፡

12. Dagoomu Dubbi Latisaano Gadachubba

Lallawaho xawinsoonniri Dagoomu dubbi latisaano gadachubba noo gedeenni hedheena:

1) Mootimmate woowimmanna irko hasi'rannoha ikkiro kaarboonete hironni afi'ranno horonni mootimmate 15% owaantete baatooshshe baatate;
2) Tenne wodhora quwa (5) leellinshooni gadacho dagoomu dubbi latisaano aananno jeefishshu noore ikkitanno.

Gafa Shoole

Maammarate Dubbo

13. Maammarate Dubbi Latisaano Qoossonna Jawaachishsha

Lallawaho xawinsoonniri maammarrate dubbi latisaano qoossonna jawaachishshi noo gedeenni hedheena tenne wodho quwa (6) leellinshooni qoossonna jawaachishshi maammarrate dubbi latisaano aananno jeefishshu noore ikkanno.

14. Maamarrate Dubbi Latisaano Gadacho

Lallawaho xawinsoonniri maamarate dubbi latisaano gadacho noo gedeenni hedheenna:

1) Hala'laddu dubbi latishshira Qarqaroomitenna Dagoomite hekko keenote sanade shaqishate;
2) Hala'laddu dubbi latishshira horoomitete xiinxallo sanade (Feasibility study document) shiqishe kaajjishiishshate;
3) Kaajjisantino dubbu amadooshshi mixo garinni dubbo gashshate;
4) Laashshinnoha dubbu laalcho dargunni-darga tareessano woyte la'anosi bisiwiinni saysate fajjo (Bolleetta) amadate;
5) Ba'ate aana noore baadillicho haqqe sirchubbanni dubbu laalcho laashshate albaanni umisi amado aana lattinore ikkansa la'anosi bisiwiinni buuxishsha shiqishate;

12.የማህበረሰብ ደን አልሚዎች ግዴታዎች፡-

በአዋጁ የተጠቀሱት የማህበረሰብ ደን አልሚዎች ግዴታዎች እንደተጠበቁ ሆነው፡-

1. የመንግስት ዋስትና ወይም ድጋፍ የሚፈልግ ከሆነ ከካርበን ሽያጭ ከሚገኘውን ጥቅም ለመንግስት 15% የአገልግሎት ክፍያ የመክፈል፤
2. በዚህ ደንብ አንቀጽ (5) የተመለከቱ ግዴታዎች በማህበረሰብ ደን አልሚዎች ላይም ተፈጻሚ ይሆናሉ፡፡

ክፍል አራት

ስለ ማህበራት ደን

13.የማህበራት ደን አልሚዎች መብቶች እና ማበረታቻዎች

በአዋጁ የተጠቀሱት የማህበራት ደን አልሚዎች መብቶች እንደተጠበቁ ሆነው በዚህ ደንብ አንቀጽ (6) የተደነገጉት መብቶች በማህበራት ደን አልሚዎች ላይም ተፈጻሚ ይሆናሉ፡፡

14.የማህበራት ደን አልሚዎች ግዴታዎች

በአዋጁ የተጠቀሱት የማህበራት ደን አልሚዎች ማበረታቻዎች እንደተጠበቁ ሆኖ፡-

1) ለሰፋፊ ደን ልማት የማህበራዊ እና አካባቢያዊ ተጽእኖ ግምገማ ሰነድ የማቅረብ፤
2) ለሰፋፊ ደን ልማት የአዋጭነት ጥናት ሰነድ አቅርቦ የማጸደቅ፤
3) በጸደቀ የደን አያያዝ ዕቅድ መሰረት ደኑን የማስተዳደር፤
4) ያመረተውን የደን ምርት ከቦታ ቦታ ሲያዛዋውር ከሚመለከተው አካል የይለፍ ወረቀት የመያዝ፤
5) በመጥፋት ላይ ያሉ የሀገር በቀል የዛፍ ዝርያዎችን ከመጠቀሙ በፊት በግል ይዞታው ላይ የለሙ ስለመሆናቸው ከሚመለከተው አካል ማረጋገጫ የማቅረብ፤

6) Mootimmate woowimma nna irko hasi'rannoha ikkiro Kaarboonete hironni afi'ranno horonni Mootimmate 10% owaantete baatooshshe baatate;
7) Ba'ate aana noore baadillicho haqqe sirchubba horote aana hosiisate hasi'riro garu fujjo afi'rate.
8) Dubbu batto fajjinoonnisi hexxo gobbaanni hoosiissa hoogate;
9) Hajo la'annosi seeraanchu bisira taje aate nna halamate.

15. Hallanyu, Dagoomunna Maamarrate Dubbi Latisaano Fajjinoonninsa Jawaachishsha Afi'rate Wonsha Noonsari

1) Liizete baatooshshi nookkiha baatto afi'rate aantanore wonshinnohu balaxo afi'ranno:
   a) Wedellahonna meyaatera loosu kaayyo kalaqannohu;
   b) Gobbaydinni e'anore dubbu laalchi gumma gobbate giddoydi laalchinni riqiwate dubbo latissannorira;
   c) Gobbaydita woxu soorro afi'rate dandisiisannoha dubbu laalcho laashshitannorira;
   d) Woyyaabbino dubbu tekinoloojubba horoonsidhannori.
2) Giwiru Yanna Fooliishsho Afi'rate

   Hajo la'annosi loosi mininni dubbo garunni latisasiranna agarasira buuxishsha abbiro:
   a) Hallanyunna maamarrate dubbi latisaanora umi mittu laalchu dirira ayee giwire baatatenni gatate;
   b) Dagoomu dubbi latisaanora umi lamu hoodissino laalchu dirrara dubbu latishshi eo

6) የመንግስትን ዋስትና ወይም ድጋፍ የሚፈልግ ከሆነ ከካርበን ሽያጭ ከሚገኘው ጥቅም ለመንግሰት 10% የአገልግሎት ክፍያ የመክፈል፤
7) በመጥፋት ላይ ያሉ የሀገር በቀል የዛፍ ዝርያዎችን ጥቅም ላይ ሲያውል ተገቢውን ፈቃድ የማግኘት፤
8) የደን መሬቱን ከተፈቀደለት ዓለማ ውጭ ያለማዋል፤
9) ለሚመለከተው ህጋዊ አካል መረጃ የመስጠት እና የመተባበር፤

15.የግል፣ የማህበረሰብ እና የማህበራት ደን አልሚዎች የተፈቀደላቸውን ማበረታቸዎችን ለማግኘት ማሟላት ያለባቸው

1) ከሊዝ ክፍያ ነጻ መሬት ለማግኘት የሚከተሉትን ያሟላ ቅድሚያ ያገኛል፡
   ሀ) ለወጣቶችና ለሴቶች የሥራ ዕድል የሚፍጠር፤
   ለ) ከውጭ የሚገቡ የደን ምርት ውጤቶችን በሀገር ውስጥ ምርት ለመተካት ደን ለሚያለሙ፤
   ሐ) የውጭ ምንዛሬ ለማስገኘት የሚችሉ የደን ምርት ለሚያመርቱ፤
   መ) የተሻሻሉ የደን ቴክኖሎጂዎችን የሚጠቀሙ፤
2) የግብር እፎይታ ለማግኘት ከሚመለከተው መ/ቤት ደኑን በአግባቡ ለማልማቱ እና ለመጠበቁ ማረጋገጫ ሲያቀርብ
   ሀ) ለግል እና ለማህበራት ደን አልሚዎች ለመጀመሪያው አንድ የምርት ዘመን ከማንኛውም ግብር ነጻ የመሆን፣
   ለ) ለማህበረሰብ ደን አልሚዎች ለመጀመሪያ ሁለት ተከታታይ የምርት አመታት ከማንኛውም የደን ልማት ገቢ ግብር ነጻ የመሆን፣

giwire baatatenni gatate;

3) Liqiissitanno Uurrinshubbara Irkote Borro Afi'rate:
   a) Shiimmaaddu hallanyunna dagoomu dubbi latisaanora Baattote Horoonsishshi Dafitara shiqishshuro;
   b) Hala'ladda hallanyunna maamarrate dubbi latisaanora Baattote Horoonsishshi Dafitara, kaajjitinota dubbu amadooshshi mixonna horote xiinxallo sanade, dagoomittenna qarqaru hekko keenote sanade shiqishshu

Gafa Onte

Mootimmate Dubbo

16. Dubbonna Dubbu Baatto Su'misanna Qoqqowa

1) Dubbonna dubbu baatto su'minsannihunna maareekkinannihu garimma heedhanonsa uurrinshubbanna dubbu gaangaawira hee'ranori dagoomu bissa ledo hasaawatenninna sumuu yaatenniiti.
2) Qoqqowantanno dubbuwanna dubbu baatto kaartu iima safarantaranna dannaho uurrinshu malaate wora hasiissanno.
3) Qoqqowantino dubbuwanna dubbu baatto amadote buuxishshi dafitari hee'rannonsa gede assinanni.
4) Su'mantinonna qoqqowantino dubbuwanna dubbu baatto amadonsa taje amaddannohu tajete qaldi hajo la''annonsa qoqqowunna woradu uurrinshubbanni tantanantanno.
5) Dubbuwate su'mishshi hasiishshu garinni soorramate dandaanno; Jeefishshunno hajo la'annosi loosi mini fushshanno safaronni ikkanno.
6) Laalcho aanno dubbo su'misate hasiissanno safaraano

3) ለአበዳሪ ተቋማት የድጋፍ ደብዳቤ ለማግኘት፡
   ሀ) ለአነስተኛ የግል እና የማህበረሰብ ደን አልሚዎች የመሬት መጠቀሚያ ደብተር ሲያቀርቡ፣
   ለ) ለሰፋፊ የግል እና ማህበራት ደን አልሚዎች የመሬት መጠቀሚያ ደብተር፣ የጸደቀ የደን አያያዝ እቅድ እና የአዋጭነት ጥናት፣ ማህበራዊ እና አካባቢያዊ ተጽእኖ ግምገማ ሰነድ ሲያቀርቡ፡፡

ክፍል አምስት

የመንግስት ደን

16. ደንና የደን መሬት መሰየምና መከለል

1) ደን እና የደን መሬት የሚሰየመውና የሚመዘገበው አግባብነት ካላቸው ተቋማትና በደኑ ዙሪያ ከሚኖሩ የህብረተሰብ ክፍሎች ጋር በመውያየት እና በመስማማት ነው፣
2) የሚከለሉ ደኖች እና የደን መሬቶች በካርታ ላይ ሊሰፍሩ እና ድንበሩ ቋሚ ምልክት ሊደረግለት ይገባል፣
3) የተከለሉ ደን እና የደን መሬቶች የይዞታ ማረጋገጫ ደብተር እንዲኖራቸው ይደረጋል፤
4) የተሰየሙና የተከለሉ ደን እና የደን መሬቶች ይዞታዎች መረጃ የሚይዝ የመረጃ ቋት በሚመለከታቸው የክልል እና የወረዳ ተቋማት ይደራጃል፤
5) የደኖች ስያሜ እንደአስፈላጊነቱ ሊቀየር ይችላል፤ አፈጻጸሙ በሚመለከተው መ/ቤት በሚያወጣው መስፈርት ይሆናል፤
6) ለምርት ሰጪ ደን ለመሰየም የሚያስፈልጉ መስፈርቶች፡-

a. Kaajjishantino dubbu amadooshshi mixonni massagamannohu
b. Roorenkanni Miinjoomite horo noosihu, Munnu-loonsohunni woy kalaqamunni mu'rinnohunna lattinno dubbi leemmichono lede.
c. Dubbu qamatete nna batinyu-lubbuwa aana dubbo laalcho aamasinni su'misate korkaatinni ragimale heekko iillishannoikkaha ikkiro.

7) Agaraminno dubbi su'misara hasiissano safaraano
a. Roorenkanni kalaqamu dubbo ikke; qamatoomite nna dagoomite owaante aate dandaannohu;
b. Giddosi afantanore batinyu-lubbuwa diwe-amadate, agarate, sirsate nna qawaaxxisate aliidi dilaalli noosiha ikkiro.
c. Dubbu baatto Horoonsishshi wole baattote Horoonsishshi widira qolamiro qamatete aana ragimale heekko kalaqannohu;
d. Qooxeessu baattote-tigamara, lolaheho nna labbeemme gawajjubbara reqqeccaamo ikkiro;
e. Kalaqamunni woy Mannu-loosino hayyonni wirro-Ciiranni woy umosi riqiwanno nooha ikkiro.

8) Co'onta agaraminno dubbi Su'misara hasiissano safaraano
Qamatete-amuraati Gobboomite, Ahiguroomite nna Qalqoomite horima nooha,
a. Dubbu giddosi qarqaroomite-amuraati, Rosoomite, Saynsoomite, Dhagoomite nna Budoomite horima, Haammatu mu'rote nna Saadate dani, karsamooshshe nna kuusamme nooha ikkiro,

ሀ. በጸደቀ የደን አያያዝ ዕቅድ የሚመራ፣
ለ. በዋናነት ኢኮኖሚያዊ ጥቅም ያለው፣ በሰው ሰራሽ ወይም በተፈጥሮ የበቀለና የለማ ደን ቀርቀሃን ጨምሮ
ሐ. በደኑ ስርዓተ-ምዳርና ብዘሃ-ህይወት ላይ ደኑ በምርት ሰጪነት በመሰየሙ ምክንያት አሉታዊ ተጽዕኖ የማያስከትል ሲሆን፤

7) ለጥብቅ ደን ለመሰየም የሚያስፈልጉ መስፈርቶች፡-
ሀ. በዋናነት የተፈጥሮ ደን የሆነ፣ የስርዓተ-ምህዳር እና ማህበራዊ ግልጋሎት መስጠት የሚችል፣
ለ. በውስጡ የሚገኙትን የብዝሀ-ሕይወትን ለማስጠለል፣ ለመጠበቅ፣ ለማራባት እና ለመንካከብ ከፍተኛ ሚና ያለው ሲሆን፣
ሐ. የደኑ መሬት አጠቃቀም ወደ ሌላ መሬት አጠቃቀም ቢቀየር በስርዓተ-ምህዳሩ ላይ አሉታዊ ተጽዕኖ የሚፈጥር፣
መ. አካባቢው ለመሬት መሸራተት፣ ለጎርፍ እና ለመሳሰሉት አደጋዎች ተጋላጭ ሲሆን፣
ሠ. በተፈጥሮ ወይም በሰው ሰራሽ ዘዴ እያገገመ ወይም ራሱን እየተካ ያለ ሲሆን፤

8) ለፍጹም ጥብቅ ደን ለመሰየም የሚያስፈልጉ መስፈርቶች፡-
ሀ. ሥርዓተ-ምህዳሩ ሀገራዊ፣ አህጉራዊ እና አለምአቀፋዊ ጠቀሜታ ያለው፣
ለ. ደኑ በውስጡ ከፍተኛ ሥርዓተ-ምህዳራዊ፣ ትምህርታዊ፣ ሳይንሳዊ፣ ታሪካዊና ባህላዊ ጠቀሜታ፣ ከፍተኛ የዕጽዋት እና የእንስሳት አይነት፣ ስብጥርና ክምችት ያለው ሲሆን፣

b. Qooxeessu baattote-tigamara, lolaheho nna labbeemme gawajjubbara reqqeccaamo ikkiro nna;

c. Woloottu xiinxallote aana kaima assatenni hajo la'annosi loosi mininni fultanno safaraano garinni gumullanni.

17. Mootimmate Laalcho Aano Dubbi Horoonsishshanna Gashshoote

Lallawaho xawinsoonnihu noo gedeenni hee'reena:

1) Laalchoho iillinno dubbo kaajjishantino dubbu amadooshshi mixo garinni horote aana hosanno.
2) Dubbu amadooshshi mixo hassooshimmate garinni Kaarboonete faynaanse nna horaameeyyima hedo assara dandaanno.
3) Addi-addi owaantubbara hossate dandaanore haqqete sirchubba kaajjishantino dubbu amadooshshi mixo garinni latisa nna horoonsi'ra.
4) Dubbu laalcho iilleena horote aana hosanno woy gamba assinanni yannara shiqqino qarqaroomite nna dagoomite hekko keenote sanade garinni horote aana hosiisa.
5) Baadillicho haqqe sirchubba horote aana hossuro karsamooshshensa nna kuusammensa hedote eessatenni ikkanno.
6) Mootimmate amado hundaanni noore laalchoho iillitino dubbuwa hiranturo xaphooma hirote eonni garaffote fushshate nna laalcho gamba assate fultino fullo calla xeisatenni;

a. Dubbu afamannoha woradu gashshooti giddo ikkiro

a. Olluu dagoomira gutu latishshi-owaantera hossate dandaannoha 40 % ,

b. dubbu jiro afantano Woradi Dubbu,

ሐ. አካባቢው ለመሬት መሸራተት፣ ለጎርፍ እና ለመሳሰሉት አደጋዎች ተጋላጭ ሲሆን፣ እና

መ. ሌሎች በጥናት ላይ በመመስረት በሚመለከተው መ/ቤት መመሪያ መሠረት በሚወጡ መስፈርቶች መሠረት ይወሰናል፡፡

17. የመንግስት የምርት ሰጭ ደን አጠቃቀም እና አስተዳደር

በአዋጁ የተጠቀሰው እንደተጠበቀ ሆኖ፡-

1. ለምርት የደረሰ ደን በጸደቀ የደን አያያዝ ዕቅድ መሠረት ጥቅም ላይ ይውላል፤
2. የደን አያያዝ ዕቅድ እንደአስፈላጊነቱ የካርበን ግብይትን እና ተጠቃሚነትን ታሳቢ ሊያደርግ ይችላል፤
3. ለተለያዩ አገልግሎት ሊውሉ የሚችሉ የዛፍ ዝርያዎችን በጸደቀ የደን አያያዝ ዕቅድ መሠረት ማልማትና መጠቀም፤
4. ደኑ ለምርት ደርሶ ጥቅም ላይ በሚውልበት ወይም በሚሰበሰብበት ጊዜ በቀረበው የማህበራዊ እና አካባቢው ተጽዕኖ ግምገማ ሰነድ መሠረት ጥቅም ላይ ማዋል፤
5. የሀገር በቀል ዝርያዎች ጥቅም ላይ ሲውሉ ስብጥራቸው እና ክምችታቸው ግምት ውስጥ በማስገባት ይሆናል፤
6. በመንግስት ይዞታ ስር የሚገኙን ለምርት የደረሱ ደኖች ሲሸጡ ከአጠቃላይ ሽያጭ ገቢ ለጨረታ እና ምርት ለመሰብሰብ የወጣዉን ወጪ ብቻ ተቀንሶ ቀሪዉን፡-

ሀ) ደኑ የሚገኝበት በወረዳ አስተዳደር ዉስጥ ከሆነ

1) ደኑ ለሚገኝበት ቀበሌ ማህበረሰብ ልማት ለጋራ አገልግሎት ሊውል የሚችል 40%፣
2) የወረዳዉ ደን፣ የአከባቢ ጥበቃ እና የአየር

qarqaru agarooshshinna diilallote gade soorro borro mini dubbo qole latisate hasiissano eimmo shiqishora 20% ,

c. agarooshshu nna ha’runsotena irkote loosi owaantera 20%,
d. qoqqowu biilloonyi ha’risanno dubbu latishshi loosi ha’runso nna irkote owaantera 15 %,
e. dubbu jiro afantano Zoone dubbu latishshi loosi ha’runsotena irkote owaantera 5% qeechi baatamannoha ikkanno;

b. Dubbu jiro afantannohu quchumu gashshooti giddo ikkiro

a. qooxeessu dagoomira gutu-owaante latishshira hossate dandaannoha 45 %,
b. quchumu gashshooti konne dubbo qole latisate hasiissano eimmo shiqishora 30%,
c. agarooshshu nna ha’runso nna irkote loosi owaantera 10%,
d. Qoqqowu biilloonyi mootimmate dubbi latishshu loosi ha’runsora 15 % deerrinni beehamannoha ikkanno.

7) Mootimma latisino dubbi aana noose qoosso Dagoomaho, Maammarate nna Hallanyu dubbu latisaanora Konseeshiinete woy Beeqqaasinchu dubbu amadooshshi amuraati garinni saysa dandiitano.
8) Dubbu baattuwa badatenni beeqqaasinchu dubbu amadooshshi amuraatinni woy tantanantinori dubbu latisaanonni lattano, agarantano nna horote aana hossano gede assate dandaanno.
9) Beeqqaasinchu dubbu amadooshshi amuraati hundaanni noo dubbuwa laalchoho iillittano geeshsha Kaarboone hirantanoha ikkiro:

ንብረት ለዉጥ ጽ/ቤት ደኑን መልሶ ለማልማትና የግብዓት አቅርቦት 20%፣

3) ለጥበቃ እና ለሥራ ክትትልና ድጋፍ አገልግሎት 20%፣
4) በክልሉ ባለስልጣን ለሚካሄድ የደን ልማት ሥራ ክትትልና ድጋፍ አገልግሎት 15%፣
5) የደን ሀብቱ የሚገኝበት ዞን ለሥራ ክትትልና ድጋፍ አገልግሎት 5% ድርሻ የሚከፈል ይሆናል፡፡

ለ) ደኑ የሚገኝበት በከተማ አስተዳደር ዉስጥ ከሆነ

1. ለአከባቢዉ ማህበረሰብ ልማት ለጋራ አገልግሎት ሊውል የሚችል 45%፣
2. የከተማዉ አስተዳደር ደኑን መልሶ ለማልማትና የግብዓት አቅርቦት 25%፣
3. ለጥበቃ እና ለሥራ ክትትልና ድጋፍ አገልግሎት 15% እና
4. በክልሉ ባለስልጣን ለሚካሄድ የደን ልማት ሥራ ክትትልና ድጋፍ አገልግሎት 15% ድርሻ የሚከፈል ይሆናል፡፡

7. መንግስት ባለማው ደን ላይ ያለውን መብት ለማህበረሰብ፣ ለማህበራት እና ለግል ደን አልሚዎች በኮንሴሽን ወይም በአሳታፊ ደን አያያዝ ስርዓት መሠረት ማስተላለፍ ይችላል፡፡
8. የደን መሬቶች በመለየት በአሳታፊ ደን አያያዝ ስርዓት ወይም በተደራጁ የደን አልሚዎች እንዲለሙ፣ እንዲጠበቁ እና ጥቅም ላይ እንዲውሉ ሊያደረግ ይችላል፡፡
9. በአሳታፊ ደን አስተዳደር ሥርዓት ስር ያሉ ደኖች ለምርት እስኪደርሱ ድረስ ካርበን የሚሸጥ ከሆነ፡

1. Dagoomaho 80%,
2. Qoqqowu dubbu, qarqaru agarooshshi nna diilallote gade soorro biilloonyira 15% nna
3. Federaalete mootimmara 5% Kaarboonete hironni qeechu hee'ranonsa.

10) Mootimma Kaarboonete hironni afidhano eo dubbu latishshira, agarooshshira nna Horoonsishshira hosiisano.

18. Agaraminnohu Mootimmate Dubbi Gashshootenna Horoonsishsha

Lallawaho xawinsoonnihu noo gedeenni hee'reena:

1) Agaramantino dubbuwa giddonsa amadantinori batinyu-lubbuwa nna afamantanowi qamatete –amuraati garinni horote aana hassanoti dubbu amadooshshi mixo heedhanonsa gede assinanni.
2) Gammoojete dubbuwa Horoonsishshi nna gashshooti qooxeessu dagoomita heeshshoomensa balchoomma nna qamatete -amuraate labbano ikkito hedote eesitino dubbu amadooshshi mixo garinni ikkano.
3) Hixaanu nna Muuccu dubbo kaajjishantino dubbu amadooshshi mixonni calla horote aana hosanno.
4) Dubbu giddo horote aana hossa hasiissano haqqicho woy haqqe heedhuro dubbu amadooshshi mixo garinni horote aana hossano.
5) Mootimma dubbu aana noose qoosso Dagoomaho, Maammarate nna Hallanyu dubbu latisaanora Konseeshiinete woy Beeqqaasinchu dubbu amadooshshi amuraati garinni saysa dandiitano.
6) Dubbu baattuwa badatenni beeqqaasinchu dubbu amadooshshi amuraatinni woy tantanantinori dubbu latisaanonni lattano, agarantano nna horote aana hossano gede assate dandaanno.

1 ለማህበረሰቡ 80%፣

2 ለክልሉ ደን፣የአከባቢ ጥበቃ እና የአየር ንብረት ለዉጥ ባለስልጣን 15% እና

3 ለፌደራል መንግስት 5% ከካርበን ሽያጭ ድርሻ ይኖራቸዋል፡፡

10.መንግስት ከካርበን ሽያጭ የሚያገኘውን ገቢ ለደን ልማት፣ ጥበቃና አጠቃቀም ያውላል፡፡

18. የመንግስት ጥብቅ ደን አስተዳደርና አጠቃቀም

በአዋጁ የተጠቀሰው እንደተጠበቀ ሆኖ፡-

1. የጥብቅ ደኖች በውስጣቸው እንደያዙት ብዝሀ-ሕይወት እና እንደሚገኙበት ሥርዓተ-ምህዳር መሠረት ጥቅም ላይ የሚውሉበት ደን አያያዝ ዕቅድ እንዲኖራቸው ይደረጋል፡፡
2. የቆላማ ደኖች አጠቃቀም እና አስተዳደር የአካባቢውን ህብረተሰብ የአኗኗር ዘይቤ እና ስርዓተ-ምህዳር ተጨባጭ ሁኔታ ባገናዘበ ደን አያያዝ ዕቅድ መሠረት ይሆናል፡፡
3. የዕጣንና ሙጫ ደን በጸደቀ የደን አያያዝ ዕቅድ ብቻ ጥቅም ላይ ይውላል፡፡
4. በደኑ ውስጥ ለጥቅም መዋል የሚገባው ዛፍ ወይም ዛፎች ሲኖሩ በደን አያያዝ ዕቅድ መሠረት ጥቅም ላይ ይውላሉ፡፡
5. መንግስት ደኑ ላይ ያለውን መብት ለማህበረሰብ፣ ለማህበራት እና ለግል ደን አልሚዎች በኮንሴሽን ወይም በአሳታፊ ደን አያያዝ ስርዓት መሠረት ማስተላለፍ ይችላል፡፡
6. የደን መሬቶች በመለየት በአሳታፊ ደን አያያዝ ስርዓት ወይም በተደራጁ የደን አልሚዎች እንዲለሙ፣ እንዲጠበቁ እና ጥቅም ላይ እንዲውሉ ሊያደርግ ይችላል፡፡

7) Beeqqaasinchu dubbu amadooshshi amuraati hundaanni noori agaramantino dubbuwa laalchoho iillittano geeshsha Kaarboone hirantanoha ikkiro Dagoomaho 80%, Qoqqowu dubbu, qarqaru agarooshshi nna diilallote gade soorro biilloonyira 15% nna Federaalete mootimmara 5% Kaarboonete hironni qeechu hee'ranonsa.
8) Mootimmatenni gashshantano dubbuwa beeqqaasinchu dubbu amadooshshi mixo garinni horote iillitino haqqe iiminni haqqichu gumma doore-murate hayyonni laashshantano gede faajjete-ga'raffonni hirate dandaanno.
9) Dubbu giddonni laalcho laashshinara hasiissano yannara Qarqaroomite nna Dagoomite hekko keenote sanade shaqisha heedhannosi.
10) Ba'ate aana noore baadillicho haqqe sirchubba xiinxallo kaima assatenni agaramantano nna horote aana hossano gede assinanni.
11) Mootimma Kaarboonete hironni afidhano eo dubbu latishshira, agarooshshira nna Horoonsishshira hosiisano.
12) La'anosi uurrinshanni fajjo afanturo dubbu giddonni haqqe xiinxaawote hajora mura dandiinanni.

19. Co'onta Agaraminnohu Mootimmate Dubbi Gashshoote nna Horoonsishsha

Lallawaho xawinsoonnihu noo gedeenni hedheena:

1) Hajo la'annosi uurrinshanni fajjo afanturo dubbu giddonni haqqe xiinxaawo nna qajeelsha ha'risate dandiinanni.
2) Hajo la'annosi uurrinshanni fajjo afa'riro dubbunnita batinyu-lubbawa agare qooxeessu dagoomi Diishsho ce'a dandaano.
3) Dubbu Kaarboonete hiramiro Dagoomaho 50%, Qoqqowoho 15% nna Federaalete mootimmara 35% Kaarboonete hironni qeechu hee'ranonsa.

7. በአሳታፊ ደን አስተዳደር ሥርዓት ስር ያሉ ደኖች ለካርበን ሲሸጥ ለማህበረሰቡ 80%፣ ለክልሉ የደን፣የአከባቢ ጥበቃ እና የአየር ንብረት ለዉጥ ባለስልጣን 15% እና ለፌደራል መንግስት 5% ከካርበን ሽያጭ ድርሻ ይኖራቸዋል፡፡
8. በመንግስት በሚተዳደሩ ደኖች በጸደቀ የደን አያያዝ ዕቅድ መሠረት ለጥቅም የደረሱ ዛፎች ላይ የእንጨት ውጤቶች በመረጣ ቆረጣ ዘዴ እንዲመረቱ በጨረታ ሊሸጥ ይችላል፡፡
9. ከደኑ ውስጥ ምርት ለማምረት በሚያስፈልግበት ጊዜ የአካባቢና የማህብረሰብ ተጽዕኖ ግምገማ ሰነድ መቅረብ ይኖርበታል፡፡
10. በመጥፋት ላይ ያሉ የሀገር በቀል ዝርያዎችን ጥናትን መሠረት በማድረግ እንዲጠበቁና ጥቅም ላይ እንዲውሉ ይደረጋል፡፡
11. መንግስት ከካርበን ሽያጭ የሚያገኘውን ገቢ ለደን ልማት፣ ጥበቃና አጠቃቀም ያውላል፡፡
12. ከሚመለከተው ተቋም ፈቃድ ሲገኝ ከደኑ ውስጥ ዛፎችን ለምርምር መቁረጥ ይቻላል፡፡

19. የመንግስት ፍጹም ጥብቅ ደን አስተዳደር እና አጠቃቀም

በአዋጁ የተጠቀሰው እንደተጠበቀ ሆኖ

1. ከሚመለከተው ተቋም ፈቃድ ሲያገኝ በደኑ ውስጥ ምርምር እና ስልጠና ማካሄድ ይቻላል፡፡
2. ከሚመለከተው ተቋም ፈቃድ ሲያገኝ የደኑን ብዝሀ-ሕይወት ጠብቆ የአካባቢ ማህበረሰብ ንብ ማነብ ይችላል፡፡
3. ደኑ ለካርበን ሲሸጥ ለማህበረሰቡ 50%፣ ለክልል 15% እና ለፌደራል መንግስት 35% ከካርበን ሽያጭ ድርሻ ይኖራቸዋል፡፡

4) Mootimma Kaarboonete hironni afidhano eo dubbu latishshira, agarooshshira nna Horoonsishshira hosiisano.

20. Mootimmatenna Dagoomu Dubbo Maareekkanna Gashsha

Lallawunni seerroonnihu noo gedeenni he'reena:

a. Tenne Wodho quwa (14), (15) nna (16) hunda tittirote xawinsoonni garinni qoqqonboonni dubbuwa nna dubbu baattuwa hala'linyinsa:

a) hakka 5 hekitaare geeshsha olluunni,

b) 5 ali kayse 25 hekitaare geeshsha woradunni,

c) 25 ali kayse 35 hekitaare geeshsha zoonetenni, hattono

d) 35 hekitaare ale ikkannore qoqqowu mootimmanni maareekkantano,afansha afidhanonna gashshantano gede assano;

e) Konni quwi 14 (1-5) eellinshoonni garinni bandoonniri laalcho uyittano dubbuwa nna laalcho aano dubbi latishshira hossano baattuwa gashshannohu qoqqowoho dubbu jiro batinye, tuqishshame nna wolootu leellishaano ikkitubba ledo taalinnoha qoqqowooma "Dubbu Interipiraayze" uurritano gede assanno;

f) Mootimmate amado annima hundaanni noore agaramantino dubbuwa nna lalcho uyittanore kalaqamu nna mannu-loosino dubbuwa daratunni woy wo'munni wo'ma qooxeessu dagoomi woy beeqqaasinchu dubbu gashshoti amuraati garinni gashshanonsa gede assara dandaanno.

21. Dubbu Amadooshshi Mixo

Dubbu amadooshshi mixo aantinore xaphooma safaraano wonsha noonsa:

4. መንግስት ከካርበን ሽያጭ የሚያገኘውን ገቢ ለደን ልማት፣ ጥበቃና አጠቃቀም ያውላል፡፡

20.የመንግስት ደኖችና የደን መሬቶች ስለመመዝገብና ማስተዳደር

በአዋጁ የተደነገገው እንደተጠበቀ ሆኖ፡-

1. በዚህ ደንብ አንቀጽ (14)፣(15) እና (16) ስር በተዘረዘረው መሰረት የተከለሉ ደኖችና የደን መሬቶች ስፋታቸው፡-

ሀ) እስከ 5 (አምስት) ሄክታር በቀበሌ፣

ለ) ከ 5 (አምስት) በላይ እስከ 25 (ሃያ አምስት) ሄክታር የሆኑ በወረዳ፣

ሐ) ከ 25 (ሃያ አምስት) በላይ እስከ 35 (ሰላሳ አምስት) ሄክታር የሆኑ በዞን እንዲሁም

መ) ከ 35 (ሰላሳ አምስት) ሄክታር በላይ የሆኑ በክልሉ መንግስት እንዲመዘገቡ፣ ዕውቅና እንዲያገኙና እንዲተዳደሩ ያደርጋል፤

ሠ) በዚህ ደንብ አንቀጽ 14 (1-5) በተመለከተው መሰረት የተለዩ ምርት ሰጪ ደኖችና ለምርት ሰጭ ደን ልማት የሚውሉ መሬቶችን የሚያስተዳደር ከክልሉ የደን ሀብት ብዛትና ሥርጭት እና ሌሎች ነባራዊ ሁኔታዎች ጋር የተጣጣመ ክልል አቀፍ የደን ኢንተርፕራይዝ እንዲቋቋም ያደርጋል፤

ሰ) በመንግስት የይዞታ ባለቤትነት ሥር ያሉ ጥብቅ ደኖችንና ምርት ሰጪ የተፈጥሮ እና የሰዉ ሠራሽ ደኖችን በከፊል ወይም ሙሉ በሙሉ የአካባቢው ህብረተሰብ በአሳታፊ የደን አስተዳደር ሥርዓት መሰረት እንዲያስተዳድራቸው ሊያደርግ ይችላል፡፡

21. የደን አያያዝ ዕቅድ

ሁሉም የደን አያያዝ ዕቅድ የሚከተሉትን አጠቃላይ መስፈርቶች ማሟላት አለባቸው፡-

1) Hala'laddu dubbi latisaanora dubbu amadooshshi mixo qixxaabbanohu ogimate ikkadimma buuxiahahi noonsa ogeeyyenni calla ikkanno.
2) Dubbu gashshooti mixo fajjinoonnisi bisinni qixxaabbano woyte dubbu jiro aana horoonsi'rate qoosso noonsare hajo la"anonsa bissa amaala heedhannosi.
3) Deerru-deerrunkunni dubbu handaara gashshate nna massagate seeraancho biilleenya uynoonni bisi dubbu annuwanni qixxaabbe dagginosita dubbu gashshooti mixo keenatenni kaajjishate, wirro haaroonsinanni woy tugantano gede assate biilleenyu noosi,
4) Dubbu amadooshshi mixo aana bati'ra-ikkitino soorro iillishiishshano ikkito kalaqanturo dubbu amadooshshita mixo haroonsa noosi.
5) Dubbu amadooshshi mixo yannase diri goofiro dubbu latisaanchi dubbunniha latishsha sufisiissate hasi'riro haaro dubbu amadooshshi mixo qixxeessa heedhannosi.
6) Dubbu amadooshshi mixo qixxeessote ha'rinsho nna mixote amadore Federaale fushshitano Tekitikkete maanuwaale garinni xawinsanni.

22. Beeqqaasinchu Dubbu Gashshooti Hanqafonni Dubbo Gashshitano Dagoomu Bissara Noonsa Qoosso

1) Beeqqaasinchu dubbu gashshooti horaameessimma qoosso noonsari dubbu giddonna dubbu gaangaawira heedhanno dagoomu miillati.
2) La'anosi mootimmate bisi ledo ikkatenni dubbu gashshooti mixo qixxeessa.
3) Qixxaabbinote dubbu gashshooti mixo garinni

1) ለሰፋፊ ደን አልሚዎች የደን አያያዝ ዕቅድ የሚዘጋጀው የሙያ ብቃት ማረጋገጫ ባላቸው ባለሙያዎች ብቻ ይሆናል፤
2) የደን አስተዳደር ዕቅድ በተፈቀደለት አካል በሚዘጋጅበት ወቅት በደን ሀብት ላይ የመጠቀም መብት ያላቸውን የሚመለከታቸውን ባለድርሻ አካላት ማማከር ይኖርበታል፤
3) በየደረጃው የደን ዘርፍን ለማስተዳደር እና ለመምረት ህጋዊ ስልጣን የተሰጠው አካል በደን ባለቤቶች ተዘጋጅቶ የቀረበለትን የደን አስተዳደር ዕቅድ በመገምገም የማጽደቅ፣ እንደገና እንዲከለስ ወይም ውድቅ የማድረግ ስልጣን አለው፤
4) በደን አያያዝ ዕቅድ ላይ ጉልህ የሆነ ለውጥ የሚያስከትል ሁኔታ ሲፈጠር የደን አያያዝ እቅዱ መከለስ አለበት፤
5) የደን አያያዝ ዕቅድ የእድሜ ዘመን ሲያበቃ ደን አልሚው ደን ልማቱን ለማስቀጠል ከፈለገ አዲስ የደን አያያዝ ዕቅድ ማዘጋጀት ይኖርበታል፤
6) የደን አያያዝ ዕቅድ አዘጋጃጀት ሂደት እና የዕቅዱ ይዘት በፌዴራል በሚወጣ የቴክኒክ ማኗል መሰረት ይገለጻል፡፡

22.በአሳታፊ የደን አስተዳደር ማዕቀፍ ደን የሚያስተዳድሩ የህብረተሰብ ክፍሎች ያላቸው መብቶች

1) የአሳታፊ የደን አስተዳደር ተጠቃሚነት መብት ያላቸው በደኑ ውስጥና በደኑ ዙርያ የሚኖሩ የማህበረሰቡ አባላት ናቸው፤
2) ከሚመለከተው የመንግስት አካል ጋር በመሆን የደን አስተዳደር ዕቅድ ማዘጋጀት፤
3) በተዘጋጀው የደን አስተዳደር ዕቅድ መሠረት እንጨት ነክ ያልሆኑ የደን ውጤቶችን ለፍጆታ የመጠቀም፤

haqqu umo ikkinoikkire dubbu gumma diinagensara horoonsi'rate.

4) Qixxaabbinote dubbu gashshooti mixo garinni haqqu umo ikkinoikkire dubbu gumma Leemmichote, Hixaanu nna Muuccu gobbaanni dikkonsara horoonsi'rate.

5) Qixxaabbinote dubbu gashshooti mixo garinni Hixaanu nna Muuccu hiramiro:

   a. Beeqqaasinchu dubbu gashshooti hanqafonni hanqafantino qooxeessu dagoomi bissara 90% nna

   b. Dubbo gashshanno mootimmate bisira 10% qeechu hee'rannosi.

6) Qixxaabbinote dubbu gashshooti mixo garinni haqqu umo ikkinori dubbu gumma Leemmicho ledde hiranturo:

   a. Beeqqaasinchu dubbu gashshooti hanqafonni hanqafantino qooxeessu dagoomi bissara 70% nna

   b. Dubbo gashshanno mootimmate bisira 30% qeechu hee'ranonsa.

7) Qixxaabbinote dubbu gashshooti mixo garinni haaru daninni lattanore mannunni-loosantino mootimmate dubbuwanni haqqu umo ikkinori dubbu gumma hiranturo፡

   a. Beeqqaasinchu dubbu gashshooti hanqafonni hanqafantino qooxeessu dagoomi bissara 30% nna

   b. Dubbo gashshanno mootimmate bisira 70% qeechu hee'ranonsa.

8) Qixxaabbinote dubbu gashshooti mixo garinni albiri haqqu umo ikkinori dubbu gumma hiranturo:

   1) Beeqqaasinchu dubbu gashshooti hanqafonni hanqafantino qooxeessu

4) በተዘጋጀው የደን አስተዳደር ዕቅድ መሠረት እንጨት ነክ ያልሆኑ የደን ውጤቶችን ከቀርከሃ እና ዕጣንና ሙጫ ውጭ ለገበያ የመጠቀም፤

5) በተዘጋጀው የደን አስተዳደር ዕቅድ መሠረት ዕጣን እና ሙጫ ሲሸጡ፡

   ሀ. በአሳታፊ የደን አስተዳደር ማዕቀፍ ለታቀፉ የአካባቢ ህብረተሰብ ክፍሎች 90% እና

   ለ. ደኑን ለሚያስተዳድረው የመንግስት አካል 10% ድርሻ ይኖራቸዋል፤

6) በተዘጋጀው የደን አስተዳደር ዕቅድ መሠረት በጥብቅ ደኖች እንጨት ነክ የሆኑ የደን ውጤቶችን ቀርቀሃን ጨምሮ ሲሸጡ፡

   ሀ. በአሳታፊ የደን አስተዳደር ማዕቀፍ ለታቀፉ የአካባቢ ህብረተሰብ ክፍሎች 70% እና

   ለ. ደኑን ለሚያስተዳድረው የመንግስት አካል 30% ድርሻ ይኖራቸዋል፤

7) በተዘጋጀው የደን አስተዳደር ዕቅድ መሠረት በአዲስ መልክ ለሚለሙ ሰው ሰራሽ የመንግስት ደኖች እንጨት ነክ የሆኑ የደን ውጤቶች ሲሸጡ፡

   ሀ. በአሳታፊ የደን አስተዳደር ማዕቀፍ ለታቀፉ የአካባቢ ህብረተሰብ ክፍሎች 30% እና

   ለ. ደኑን ለሚያስተዳድረው የመንግስት አካል 70% ድርሻ ይኖራቸዋል፤

8) በተዘጋጀው የደን አስተዳደር ዕቅድ መሠረት በነባር ሰው ሰራሽ የመንግስት ደኖች እንጨት ነክ የሆኑ የደን ውጤቶች ሲሸጡ፡

   ሀ. በአሳታፊ የደን አስተዳደር ማዕቀፍ ለታቀፉ የአካባቢ ህብረተሰብ ክፍሎች 10% እና

   ለ. ደኑን ለሚያስተዳድረው የመንግስት አካል

dagoomi bissara 10% nna

2) Dubbo gashshanno mootimmate bisira 90% qeechu hee'ranonsa.

9) Kaarboonete hironni afi'nanni horonni፡

1) beeqqaasinchu dubbu gashshooti hanqafonni hanqafantino qooxeessu dagoomi bissara 80%,
2) Federaalete mootimmara 35% nna
3) Qoqqowu mootimmara 15% qeechu hee'rannonsa.

10) Hajo la'annosi bisinni ogimmate, uduunnu, qajeelshu, seerunna gashshootu irko afi'rate.

23. Beeqqaasinchu Dubbu Gashshooti Hanqafonni Dubbo Gashshitano Dagoomu Bissara Noonsa Gadacho

1) Gashshitano dubbira la'anosi mootimmate bisi ledo ikkatenni dubbu gashshooti mixo qixxeessa, qixxaabbino mixo nna sheemaati garinni badante ofoltino loossa loosa, ha'runsa, keena nna ripoorte assa
2) Dagoomu wolqa aleenni higgino mitiima xaadanonsa woyte mule afamano dubbu loosi minira yannantenni ripoorte shiqisha.
3) Dubbu latishshira, agarooshshiranna Horoonsishshira sheemate adhitino horaameeyye tenne quwa cinaanchu quqi 1 nna 2 xawinsoonni qorowubba ayirrisa hoogguro mootimmate ledo e'ino sheemaati muramanno.

24. Dubbu Konseeshiinera Hasiissanore Balaxote Ikkitubba, Ga'rafote Ha'rinshonna Gumulo Uynanni Gara

1) Dubbu Konseeshiinete qixxaawa ikkannohu konni worroonni tittirantinore balaxote ikkitubba wo'miturooti:

a. Laalcho aano dubbimanni woy agaraminno

90% ድርሻ ይኖራቸዋል፤

9) ከካርበን ሽያጭ ከሚገኘው ጥቅም፡

ሀ. በአሳታፊ የደን አስተዳደር ማዕቀፍ ለታቀፉ የአካባቢ ህብረተሰብ ክፍሎች 80%፣

ለ. ለፌደራል መንግስት 5% እና

ሐ.ለክልል መንግስት 15% ድርሻ ይኖራቸውል፤

10) ከሚመለከተው አካል የሙያ፣ ግብዓት፣ ስልጠና፣ የህግ እና አስተዳደራዊ ድጋፍ የማግኘት።

23.በአሳታፊ የደን አስተዳደር ማዕቀፍ ደን የሚያስተዳድሩ የህብረተሰብ ክፍሎች ያላቸው ግዴታዎች

1) ለሚያስተዳድሩት ደን ከሚመለከተው የመንግስት አካል ጋር በመሆን የደን አስተዳደር ዕቅድ ማዘጋጀት፣ በተዘጋጀው ዕቅድ እና የውል ስምምነት መሠረት ተለይተው የተቀመጡትን ተግባራት ማከናወን፣ መከታተል፣ መገምገምና ሪፖርት ማድረግ
2) ከህብረተሰቡ አቅም በላይ ችግር ባጋጠማቸው ወቅት በቅርብ ለሚገኘው የደን መ/ቤት በወቅቱ ሪፖርት ማቅረብ
3) ለደን ልማት፣ ጥበቃ እና አጠቃቀም ውል የወሰዱ ተጠቃሚዎች በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ (1) እና (2) የተጠቀሱቱን ድንጋጌዎች ካላከበሩ ከመንግስት ጋር የገቡት ውል ይቋረጣል።

24.ለደን ኮንሴሽን የሚያስፈልጉ ቅድመ ሁኔታዎች፣ የጨረታ ሂደት እና የውሳኔ አሰጣጥ

1) ደን ለኮንሴሽን ዝግጁ የሚሆነው ከዚህ በታች የተዘረዘሩት ቅድመ ሁኔታዎች ሲሟሉ ነው፡-

ሀ. በምርት ሰጪ ደንነት ወይም በጥብቅ

dubbimanni su’mammohu;

b. Qoqqowaminnoha woy kaartu noosiha, Dubbu su’mi nna teessote taje noosihu;

c. Dubbu amadooshshi mixo qixxaabbinosihu;

d. Halaallanya afamanno darga, Haqqete dana, Dubbu laalcho bikkasi.

2) Dubbo gashshanno bisi Konseeshiinete beeqqaasine ga’raffaano faajjete ga’raffo egensiishinni kooysanno.

3) Dubbu Konseeshiinera ku’laano konni worroonni tittiroonnire sanadubba amadisiise abba heedhannosi:

a) La’annosi mootimmate bisinni qixxaabbino qitsenni wonshinoonni ku’laatto;

b) Uurrinshannita maareekkote sertifikeete woy haaroo’mittinoti dubbu daddali fajjo;

c) Eote giwire gabbaraanchimate buuxishsha;

d) Sheemaatu gadacho jeefishshi woowenna bonde.

4) Dubbu Konseeshiine uynanni qooxeessubbara he’rano dagoommi heewote yannara safaraancho wonshe leelliro kenoote safaraanchinni afidhano gumira leddotenni 10 bixxile uyinnanninsa.

5) Ku’laanote heewisiisaanchu safari:

a. Konseeshiinetenni galara ga’rafo fultinno dubbo gashshannota kaimu mixo /amaalshu-hedo;

b. Ku’laanchu uurrinshata faynanshaalle wolqa;

c. Ku’laanchu uurrinshata mannu wolqa;

d. Dubbu latishshi, agarooshshinna Horoonsishshi gaangaawira afi’rinno rosicho.

6) Konseeshiinete Sheemaati Amado:

ደንነት የተሰየመ

ለ. የተካለለ እና ካርታ ያለው፣ የደኑ ስም እና አድራሻ መረጃ ያለው

ሐ. የደን አያያዝ ዕቅድ የተዘጋጀለት

መ. ትክክለኛ መገኛ ቦታ፣የዛፍ አይነት፣ የደን ምርትና መጠን

2) ደኑን የሚያስተዳድረው አካል በኮንሴሽኑ የሚሳተፉ ተጫራቾችን በግልጽ የጨረታ ማስታወቂያ ይጋብዛል፡፡

3) የደን ኮንሴሽን አመልካች ከዚህ በታች የተዘረዘሩትን ሰነዶች አያይዞ ማቅረብ ይኖርበታል፡-

ሀ) በሚመለከታው የመንግስት አካል በተዘጋጀ ቅጽ የተሞላ ማመልከቻ፣

ለ) የድርጅት ምዝገባ ሰርተፍኬት ወይም የታደሰ የደን ንግድ ፍቃድ፣

ሐ) የገቢ ግብር ከፋይነት ማረጋገጫ፣

መ) የውል ግዴታዎች አፈፃፀም ዋስትና ቦንድ፤

4) የደን ኮንሴሽን በሚሠጥባቸው አካባቢዎች የሚኖሩ ማህበረሰቦች በውድድር ወቅት መስፈርቱን አሟልተው ሲገኙ በመመዘኛው መሥፈርት ከሚያገኙት ውጤት በተጨማሪ 10 ነጥብ ይሰጣቸዋል፤

5) አመልካቾችን ማወዳደሪያ መስፈርት

ሀ) በኮንሴሽን እንዲተዳደር በጨረታ የወጣውን ደን የሚያስተዳደርበት መነሻ ዕቅድ/ ምክረ ሀሳብ፣

ለ) የአመልካቹ ድርጅት ፋይናንሻል አቅም፣

ሐ) የአመልካቹ ድርጅት የሰው ሃይል፣

መ) በደን ልማት፣ ጥበቃ እና አጠቃቀም ዙርያ ያካበተው ልምድ፣

6) የኮንሴሽን ውል ስምምነት ይዘት

a. Dubbu konseeshiine sheemaate e'ino bissa su'ma nna teesso
b. Mootimmate nna Konseeshiinerichu qoossonna gadachubba;
c. Dubbu danna leellishanno kaartanna dubbu hala'linye;
d. Sumuummete diri hasiishshu garinni ontu-ontu dirinni haaroonsamannoha;
e. Dubbu amadooshshi mixo;
f. Sheemaatu sumuumme diigisiissano ikkitubba.

7) Dubbo Gashshannohu Mootimmate Bisi Yawo:

a. Konseeshiinetenni galtano dubbuwa bada nna dubbu amadooshshi mixo qixxeessa;
b. Konseeshshiinete taje (sanade) qixxeessa;
c. Sheemaateho xawinsoonnita woowe sheemaatu garinni amadisiisassi buuxa;
d. Sheemaatunni xawinsoonni yanna giddo konseeshiinete baatooshshe jeefisassi buuxa.
e. Qixxaabbinoti dubbu amadooshshi mixo loosu aana hossase ha'runsa;
f. Afi'ranno eonni 5% qooxeessu dagoomi latishshira hossano gede assanno.

8) Konseeshiinerchu Gadacho

a. Sheemaatunni xawinsoonni yanna giddo konseeshiinete baatooshshe jeefissa;
b. Dubbo haa'ri gedensaanni Sheemaatunni xawinsoonnita haaro woowe sheemaatu garinni amadisiissa;
c. Gashshitano dubbo dubbu amadooshshi mixo nna Sheemaatu sumuumme garinni badante offoltino loossa loosamansa ripoorte assa;

ሀ. የደን ኮንሴሽን ውል ተዋዋይ ወገኖች ስም እና አድራሻ፣
ለ.የመንግስትና የኮንሴሽነሩ መብትና ግዴታዎች፣
ሐ.የደኑን ክልል የሚያሳይ ካርታና የደኑ ስፋት፣
መ. የስምምነቱ ዘመን እንደአስፈላጊነቱ በየአምስት አመት የሚታደስ፣
ሠ. የደን አያያዝ እቅድ፣
ረ. የውል ስምምነቱ የሚቋረጥባቸው ሁኔታዎች፤

7) ደኑን የሚያስተዳድረው የመንግስት አካል ሀላፊነት
ሀ. በኮንሰሽን ውል የሚተዳደሩ ደኖችን መለየትና የደን አያያዝ ዕቅድ ማዘጋጀት፣
ለ. የኮንሰሽን ሰነድ ማዘጋጀት፣
ሐ. በውሉ የተጠቀሰውን ዋስትና በውሉ መሰረት ማስያዙን ማረጋገጥ፣
መ. በውሉ በተጠቀሰው የጊዜ ገደብ የኮንሴሽን ክፍያ መፈጸሙን ማረጋገጥ፣
ሠ. የተዘጋጀውን የደን አያያዝ ዕቅድ አተገባበሩን መከታተል፣
ረ. ከሚያገኘው ገቢ 5% ለአካባቢው ማህበረሰብ ልማት እንዲውል ያደርጋል።

8) የኮንሴሽኔሩ ግዴታዎች
ሀ. በውሉ በተጠቀሰው የጊዜ ገደብ የኮንሴሽን ክፍያ መፈጸም፣
ለ. ደኑን ከተረከበ በኂላ በውሉ የተጠቀሰውን አዲስ ዋስትና በውሉ መሰረት ማስያዝ፣
ሐ. ለሚያስተዳድሩት ደን በተዘጋጀው የደን አያያዝ ዕቅድ እና የውል ስምምነት መሠረት ተለይተው የተቀመጡትን ተግባራት ማከናወንና ሪፖርት ማድረግ፣

d. Konseeshiinerchu wolqaa aleenni mitiima xaadanonsa woyte mule afamanno dubbu loosi minira yannatenni ripoorte assa;
e. Sheemaate uyinnohu ha’risannori xiinxaawote, ha’runsote nna keenote loossara halamate;

9) Konseeshiinete sheemaatinni galtano dubbuwa latisate, agarate, horoonsi’rate uynoonni sheemaati diigamanno ikkito:

a. Dubbu latishshira, agarooshshira nna Horoonsishshira konseeshiinete sheemate adhitino konseeshiinerooti tenne quwa cinaancho quwa (8) xawinsoonnire qorowubba sa’e leelturo;
b. Konseeshiinete sheemaati dubbo woleho woyyaabbinota gobboomitenna qoqqowoomite horo afisiisanno doorsha ikke leelliro hasiissanota kiiso baatatenni sheemaatu diigamara dandaanno.
c. Fajjinoonnihu konseeshiinete baychi gobbaanni fajjiweelo dubbu laalcho gamba assatenni.
d. Sheemaate uynohu mootimmate bisi sheematu rigidamasi sheemaate rigindoonni bisira borrotenni egensiissiro; Qooxeessu dagoomira egensiishshu saleedira xallatenni affano gede assiro.

Gafa Lee

Jeefisiisaano Bissa Biilloonyenna Loosu Qeecha

25. Qoqqowu Jeefisiisano Biilloonyenna Loosu Qeecha

Itophiyu Federaalete Dimokiraasete Rippubilike Jeefisiisaano Bissa Biilloonyenna Loosu Qeecha Murate fulino Lallawi kiiro 1263/2014 nna Wodhote

መ. ከኮንሴሽኔሩ አቅም በላይ ችግር ባጋጠማቸው ወቅት በቅርብ ለሚገኘው የደን መ/ቤት በወቅቱ ሪፖርት ማድረግ፣
ሠ. ውል ሰጪ ለሚያካሂዳቸው የምርምር፣ ክትትልና ግምገማ ስራዎች የመተባበር፤

9) በኮንሴሽን ውል የሚተዳደሩ ደኖችን ለማልማት፣ ለመጠበቅና ለመጠቀም የተሰጠ ውል የሚቋረጥበት ሁኔታ

ሀ. ለደን ልማት፣ ጥበቃ እና አጠቃቀም የኮንሴሽን ውል የወሰዱ ኮንሴሽነሮች በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ (8) የተደነገጉት ድንጋጌዎች ጥሶ ሲገኝ፤
ለ. የኮንሴሽን ውል ደኖች ለሌላ የተሻለ ሀገራዊ እና ክልላዊ ጥቅም የሚያስገኝ አማራጭ ሆኖ ሲገኝ አስፈላጊውን ካሳ በመክፈል ውሉ ሊቋረጥ ይችላል፤
ሐ. ከተፈቀደው የኮንሴሽን ቦታ ውጭ ያለፍቃድ የደን ውጤቶችን መሰብሰብ፤
መ. ውል ሰጪ የመንግስት አካል ውል መሠረዙን ውሉ ለተሰረዘበት አካል በጽሁፍ ሲያሳውቅ፤ ለአካባቢው ህብረተሰብ በማስታወቂያ ሰሌዳ በመለጠፍ እንዲውቁት ሲያደርግ፡፡

ክፍል ስድስት

የአስፈፃሚ አካላት ስልጣንና ተግባር

25. የክልል አስፈፃሚ አካለት ስልጣንና ተግባር

በኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ የአስፈፃሚ አካላት ስልጣንና ተግባር ለመወሰን በወጣዉ አዋጅ ቁጥር 1263/2014 እና በደንብ ቁጥር 505/2014 ለኢትዮጵያ ደን ልማት

kiiro 505/2014 garinni Itophiyu Dubbu Latishshi Jeefisiisaano Bissara uynoonni biilloonyi noo gedeenni hee’reenna Qoqqowu Dubbu Latishshi, Agarooshshinna Horoonsishshi jeefisiissano bissara aane noo biilloonyinna loosu qeechi hee’rannonsa:

1) Kalaqamu offollanni jawunni bagaamme ikkitino woy babbaxxitino korkaatubbanni mulqantinonna haqqu baatto agaramino dubbimmanni su’misate, gashshate loossa loosanno.
2) Co’onta agarantino dubbuwa badanno, su’misanno, qorqoranno.
3) Laalcho uytanorenna agarantino dubbuwa Federaaletenni fulanno keenaanchi garinni badanno, su’massanno, gashshanno.
4) Giirate dano kalaqamate albaanni balaxote-masaallo taje gamba assanno, horaameeyyete qorophote sokka tuqissanno, dano kalaqanturo gargarate looso loosanno, gargarete loosi qoqqowu wolqa aleenni ikkiro Federaalete mootimmara rahotenni egensiissanno.
5) Dubbu latishshi, agarooshshinna Horoonsishshi paakeejubba Federaaletenni fulanno safaraanchi garinni qixxeessanno, loosu aana hossano gede assanno.
6) Beeqqaasinchu dubbu amadooshshi woy Konseeshiinete sheemaatinni galtano dubbuwa badanno, tenne wodho garinni loosu aana hossano gede assanno.
7) Mootimmate amado hundaanni afantanore baalunku dani dubbuwara dubbu amadooshshi mixo qixxeessanno, mixo loosu aana hossase ha’runsatenna keenate loossa loosanno.
8) Dubbu amadooshsshi mixo hasiissanonsare dagoomu woy maammarate woy hallanyu dubbuwa dubbu gashshooti mixo heedhanonsa

አስፈፃሚ አካላት የተሰጠው ስልጣንና ተግባር እንደተጠበቀ ሆኖ ለክልል የደን ልማት፣ ጥበቃ እና አጠቃቀም አስፈፃሚ አካላት የሚከተሉት ስልጣንና ተግባራት ይኖሩታል፡-

1) በተፈጥሮ አቀማመጡ ከፍተኛ ተዳፋታማ የሆኑ ወይም በተለያዩ ምክንያቶች የተራቁቱ እና ዛፍ የሌላቸው መሬቶችን በጥብቅ ደንነት የመሰየም፣የማስተዳደር ስራዎችን ያከናውናል፤
2) ፍጹም ጥብቅ ደኖችን ይለያል፣ ይሰይማል፣ ይቆጣጠራል፤
3) የምርት ሰጪ እና ጥብቅ ደኖችን በፌደራል በሚወጣዉ መመዘኛ መሠረት ይለያል፣ ይሰይማል ፣ ያስተዳድራል፤
4) የእሳት አደጋ ከመከሰቱ በፊት ቅድመ ትንበያ መረጃ ይሰበስባል፣ ለተጠቃሚዎች የጥንቃቄ መልዕክት ያሰራጫል፣ አደጋው ሲከሰት የመከላከል ስራ ይሰራል፣ የመከላከሉ ስራ ከክልሉ አቅም በላይ ከሆነ ለፌዴራል መንግስት በፍጥነት ያሳውቃል፤
5) የደን ልማት፣ ጥበቃና አጠቃቀም ፓኬጆችን በፌደራል በሚወጣዉ መስፈርት መሠረት ያዘጋጃል፣ ተግባራዊ ያደርጋል፤
6) በአሳታፊ የደን አያያዝ ወይም በኮንሴሽን ውል የሚተዳደሩ ደኖችን ይለያል፣ በዚህ ደንብ መሠረት ተግባራዊ ያደርጋል፤
7) በመንግስት ይዞታ ስር ለሚገኙ ሁሉም ዓይነት ደኖች የደን አያያዝ ዕቅድ ያዘጋጃል፤ የዕቅዱን አተገባበር የመከታተል እና የመገምገም ስራዎችን ያከናውናል፤
8) የደን አያያዝ ዕቅድ የሚያስፈልጋቸው የማህበረሰብ ወይም የማህበራት ወይም የግል ደኖች የደን አስተዳደር እቅድ እንዲኖራቸው ድጋፍ

gede irko assanno, mixo loosu aana hossase ha’runsatenna keenate loossa loosanno.

9) Dubbu amado dargubba la’annosi bisi ledo qinaawatenni dubbu amadohu annimmate buuxishshi dafitari hee’rannonsa gede assanno.

10) Dubbu jiroha tajete qalda (data base) uurrisanno, taje gamba assanno, taje tanatananno, hajo la’annonsa Federaaletenna woloottu uurrinshubbara taje saaysanno.

11) Laashshantanori dubbu gumma Federaaletenni fulanno safaraanchi garinni deerransa agadhitinore ikkansa qorqoranno.

12) Dubbu laalchi tareesso qorqorshira uurritino keellubba aana qorqorshanna ha’runso assanno.

13) Dagoomaho babbaxitino doogonni dubbu latishshire, agarooshshire, Horoonsishshire, dikkote mashalaqenna laweemmeri aana huwanyo kalaqantannonsa gede assanno.

14) Kaajjitino dubbu amadooshshi mixo garinni dikkote hosa noosiha dubbu laalcho mootimmate ga’rafote seeri garinni hiranno, woxenno hajo la’annosi mootimmate loosi minira eo assanno.

15) Dubbu latsaanora fajjinoonni jawaachishsha loosu aana hosanno gede assanno.

16) Shiimmaaddu, dagoomunna beeqqaasinchu dubbu gashshooti dubbi latisaanora seeru irko afidhanno gede assanno.

17) Dubbo agarate xiinxallo kaima assitino doogonni hasiissanno safote latishshubba dubbu giddo woy dubbu qooxeessira wonshanno.

18) Dartaasinu heedhanno qooxeessira noo dubbo gawajjo iillitannonsakki gede addi qorowo assanno.

ያደርጋል፤ የዕቅዱን አተገባበር የመከታተል እና የመገምገም ስራዎችን ያከናውናል፤

9) የደን ይዞታ ቦታዎችን ከሚመለከተው አካል ጋር በመቀናጀት የደን ይዞታ የባለቤትነት ማረጋገጫ ደብተር እንዲኖራቸው ያደርጋል፤

10) የደን ሀብት መረጃ ቋት ያቋቁማል፣ መረጃ ይሰበስባል፣መረጃ ያደራጃል፣ለሚመለከተው የፌደራል እና ሌሎች ተቋማት መረጃ ያስተላልፋል፤

11) የሚመረቱ የደን ውጤቶች በፌደራል በሚወጣዉ መስፈርት መሠረት ደረጃቸውን የጠበቁ መሆኑን ይቆጣጠራል፤

12) የደን ምርት ዝውውር ለመቆጣጠር በተቋቋሙ ኬላዎች ላይ ቁጥጥር እና ክትትል ያደርጋል፤

13) ለማህበረሰቡ በተለያየ መንገድ ስለ ደን ልማት፣ ጥበቃ፣ አጠቃቀም፣ የገበያ መረጃ፣ እና በመሳሰሉት የግንዛቤ ፈጠራ ያደርጋል፤

14) በጸደቀ የደን አያያዝ ዕቅድ መሠረት ለገበያ መዋል ያለበትን የደን ምርት በመንግስት የጨረታ ህግ መሠረት ይሸጣል፤ገንዘቡንም ለሚመለከተው የመንግስት መ/ቤት ገቢ ያደርጋል፤

15) ለደን ዓልሚዎች የተፈቀደውን ማበረታቻ ተግባራዊ ያደርጋል፤

16) ለአነስተኛ፣ ለማህበረሰብ እና በአሰታፊ ደን አስተዳደር ደን አልሚዎች የህግ ድጋፍ እንዲያገኙ ያደርጋል፤

17) ደኑን ለመጠቀም ጥናትን መሰረት ባደረገ መንገድ አስፈላጊ የሆኑ መሰረተ ልማቶችን በደኑ ውስጥ ወይም በደኑ አካባቢ ያሟላል፤

18) በስደተኞች መኖሪያ አካባቢ ያሉ ደኖች ጉዳት እንዳይደርስባቸው ልዩ ጥንቃቄ ያደርጋል፡፡

Gafa Lamala

Mootimmate woy Dagoomu woy

Maamarrate Dubbo

26. Mootimmate woy Dagoomu woy Maamarrate Dubbinni Afamanno Laalchi Waagi Shallago

1) Mootimmate woy dagoomu woy maammaru dubbinni afi'nanni laalcho hirranni waagi shallago hajo la'annonsa qoqqowu biilloonyinni, Zoonetenna Woradu borro minnanni fultino ogeeyyenninna dubbu anna ikkino bisi riqiwamaano ledo ikkite assitanno ha'runso mashalaqqenni dikkote waagi kaima murranniha ikkanno.
2) Konni quwira cinaancho quwa (1) qoromboonnihu noo gedeenni he'reenna dubbu laalcho horoonsidhanori dagoomu woy maammarrate miilla ikkitanno woyte laalcho mereerrimu waaginni hidhitanno gede assinara dandiinanni.
3) Dubbu laalchi hiro fano dikkote amuraate ha'runsine loonsanniha ikkanna konne quwira cinaancho quwa (1) garinni murrooni waagi kaimu waaga ikke kaa'lanno.
4) Dubbu laalchi hiro qooxeessaho afantanno dubbu laalchi industire woy dubbu laalcho horoonsidhanno uurrinshuwa woy Haqqete Indusitirra hewisamaancho waaga shiqqishshu geeshsha woyyino laalcho laashsha dandaate balaxo afidhano gede hasiissanno irko assinanni.

27. Dagate woy Maamaru woy Hallanyootu Dubbinni Afi'nanni Dubbu Laalchi Tareessa

1) Ayee bisi Mootimmate woy Dagoomu woy Maammarate woy Hallanyootu dubbi giddonni seerancho doogonni afaminoha dubbu laalcho

ክፍል ሰባት

የመንግስት ወይም ማህበረሰብ ወይም

ማህበራት ደን

26.ከመንግስት ወይም ማህበረሰብ ወይም ማህበራት ደን የሚገኙ የደን ምርቶች ዋጋ ተመን

1) ከመንግስት ወይም ማህበረሰብ ወይም ማህበራት ደን የሚገኙ የደን ውጤቶች ሽያጭ ዋጋ ተመን ከሚመለከታቸው የክልሉ ባለስልጣን፣ የዞንና ወረዳ ጽ/ቤቶች የተውጣጡ ባለሙያዎችና የደኑ ባለቤት ከሆነው አካል ተወካዮች ጋር በመሆን በሚያደርጉት ክትትል መረጃ የገበያ ዋጋ መነሻ የሚወሰን ይሆናል::
2) በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ (1) የተደነገገዉ እንደተጠበቀ ሆኖ የደን ውጤቱን የሚጠቀሙት የማህበረሰቡ ወይም ማህበራት አባላት በሚሆኑበት ጊዜ ምርቱን በተመጣጣኝ ዋጋ እንዲገዙ ሊደረግ ይችላል::
3) የደን ውጤቶች ሽያጭ የነጻ ገበያን ተከትሎ የሚከናወን ሲሆን በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ (1) መሰረት የተወሰነው ዋጋ የሽያጩ መነሻ ዋጋ ሆኖ ያገለግላል::
4) በደን ውጤቶች ሽያጭ በአከባቢው የሚገኑ የደን ውጤቶች ማቀነባበሪያ ወይም የደን ውጤቶችን የሚጠቀሙ ድርጅቶች ወይም የእንጨት እንዱስትሪዎች ተወዳዳሪ ዋጋ እስካቀረቡ ድረስ የተሻለ ምርት ለማምረት እንዲችሉ ቅድሚያ እንዲያገኙ ተገቢውን ድጋፍ ይደረጋል፡፡

27.ከመንግስት ወይም ማህበረሰብ ወይም ማህበራት ወይም ግለሰቦች ደን የተገኙ የደን ውጤቶች ዝውውር

1) ማንኛዉም አካል ከመንግስት ወይም ማህበረሰብ ወይም ማህበራት ወይም ግለሰቦች ደን ውስጥ በህጋዊ መንገድ የተገኘ የደን ውጤት ወደ ንግድ እሴት ሰንሰለት ከመግባቱ በፊት ከቦታ ወደ ቦታ

daddalu hornyi doogora eara albaanni dargunni darga tareessa dandaanno fajjo hajo la'annosi mootimmate bisini afi'ra hasiissannosi.

2) Dagoomu woy maamaru woy hallanyootu dubbi laalcho noo gedeenni woy hornya-lede qoqqowu giddo mittu darginni wole darga tareesse hira dandaanno gede hasiissanno irko assinanni.

<u>Gafa Sette</u>

<u>Laayyotenni Latino Dubbi Gashshootenna Horoonsishsha</u>

28. Laayyote Dubbi Gashshoote

Laayyote latishshi progiraamenni gutu baattonni latino dubbo qarqaru daga tantanatenni woy qarqaraho heedhanno looso hooggino wedeloota woy meeyaata tantanatenni dagoomu woy maamarrate dubbu baatto assine sayinsanni gede assinanni. (Tittirsha biddisunni gumullanni).

29. Laayyote Dubbi Horoonsishsha

1) Laayyotenni bandoonninna danchu garinni amadame latino dubbi horoonshshi baatto lolaheho reqecci assanokkinna batinye-lubbuwa gawajjannokki doogonni jeefinsanniha ikkanno;

2) Dagoomu woy maamarrate amadora sainohu laayotenni latino dubbi horoonsishshi lamunku amadote annimmanni latino dubbi horoonsishsha kaima asino daninni jeefannoha ikkanno gede assinanni.

<u>Gafa Honse</u>

<u>Dubbu Agarooshshe, Latishshanna Horoonsishsha Lossate Loonsanni Loossa Lainohunni</u>

30. Dubbu Laalchi Daddali Loosi Aana Bobbakkanno Bissara Uynanni Ikkaddimate Buuxishshi Tajete Woraqata Uynanni Gara

ማዘዋወር የሚችልበት የይለፍ ፈቃድ ከሚመለከተው የመንግስት አካል ማግኘት ይኖርበታል።

2) ማህበረሰቡ ወይም ማህበራት ወይም ግለሰቦች የደን ውጤቶችን በቀጥታ ወይም እሴት ጨምሮ በክልሉ ውስጥ ከአንድ ቦታ ወደ ሌላ ቦታ በማዘዋወር መሸጥ እንዲችሉ አስፈላጊውን ድጋፍ ይደረጋል።

<u>ክፍል ስምስት</u>

<u>በተፋሰስ የለማ ደን አስተዳደርና አጠቃቀም</u>

28.የተፋሰስ ደን አስተዳደር

በተፋሰስ ልማት ፕሮግራም በወል መሬት የለማ ደን የአካባቢውን ህብረተሰብ በማደራጀት ወይም በአካባቢ የሚኖሩ ሥራ አጥ ወጣቶችን ወይም ሴቶችን በማደራጀት በማህበረሰብ ወይም በማህበራት ደን መሬትነት እንዲተላለፍ ይደረጋል፤ (ዝርዝሩ በመመሪያ ይወሰናል።)

29. የተፋሰስ ደን አጠቃቀም

1) በተፋሰስ ተከልሎና በእንክብካቤ ተይዞ የለማ ደን አጠቃቀም መሬቱን ለጎርፍ በማያጋልጥና ብዝሀ-ህይወትን በማይጎዳ መንገድ ተፈጻሚ ይሆናል፤

2) ለማህበረሰብ ወይም ለማህበራት ይዞታነት የተላለፈ በተፋሰስ የለማ ደን አጠቃቀም በሁለቱ የይዞታ ባለቤትነት የለማ ደን አጠቃቀምን መሰረት ባደረገ መልኩ ተፈጻሚ እንዲሆን ይደረጋል።

<u>ክፍል ዘጠኝ</u>

<u>የደን ጥበቃ፣ ልማትና አጠቃቀም ለማሳደግ የሚከናወኑ ሥራዎችን በተመለከተ</u>

30.በደን ዉጤቶች ንግድ ሥራ ለተሰማሩ አካላት የሚሰጥ የብቃት ማረጋገጫ የምስክር ወረቀት አሰጣጥ

Dubbu laalchi gumma daddali loosi aana bobbakkino bissara assinanni; daddalu maareekkonna daddalu loosi fajjo owaante aate amuraati taalashsho, yannicha, bilchaatanna iillado assate fulno Maareekkotenna Fajjote Lallawi kiiro 890/2008 quwa 42 garinni worroonnihu noo gedeenni hee'reenna:

1) Itophiyu Dubbu Latishshi Qaru Loosu Mini Daddalu Minisitire ledo qinaawatenni qixxeessannonsari daddalu loosi madabba Ikkadimmate Buuxishshi Safaraasine kaima assinnoha:
   a. Hegeraancho dubbu jiro Horoonsishshi amuraate diriirsanno,
   b. Dubbu laalchi gumma daddali loosi aana bobbakkano bissa ikkadimmate buuxishshi fajjo afidhano gede assinanni. Tittirsha biddissunni gumullanni.
2) Ayee bisi ikkadimmate buuxishsha uynoonni teesso woy safaraasicho soorro assinoonniha ikkiro haaro teesso woy safaraasincho kaima assine haaro ikkadimmate buuxishshi tajete woraqata shiqisha noosi.
3) Daddalu Maareekkonna daddalu loosi fajjo lallawi kiiro 980/2008 worroonni woro, Lallawa ha'runsite fultino wodhonna biddiissi hattono wolootu seerubba garinni ikkadimmate buuxishshi hasiisannonsata worroonni daddalu loossara ayee manchi Daddalu Loosi Fajjo fushshi'rate Ikkadimmate Buuxishshi Tajete Woraqata afi'ra noosi.
4) Qoqqowu biilloonyi ikkadimmate buuxishshi safaraasine qixxeessanno woyte handaaru loosira bobbakkino daddalaanote tantanubba amaala hasiissannosi.

በደን ምርት ዉጤቶች ንግድ ሥራ ላይ ለተሰማሩ አካላት የሚደረግ፤የንግድ ምዝገባ እና የንግድ ሥራ ፈቃድ አገልግሎት አሰጣጥ ሥርዓትን ፍትሀዊ፣ ዘመናዊ፣ ቀልጣፋ እና ተደራሽ ለማድረግ በወጣዉ የንግድ ምዝገባና ፈቃድ አዋጅ ቁጥር 980/2008 በአንቀጽ 42 መሰረት የተደነገገዉ እንደተጠበቀ ሆኖ፡

1) የኢትዮጵያ ደን ልማት ዋና መ/ቤት ከንግድ ሚኒስቴር ጋር በመቀናጀት በሚያዘጋጅላቸው የንግድ ሥራ መደቦች የብቃት ማረጋገጫ መስፈርቶችን መሰረት ያደረገ:
   ሀ. ዘላቂ የደን የሀብት አጠቃቀም ስርዓት ይዘረጋል፤
   ለ. በደን ምርት ዉጤቶች ንግድ ስራ ላይ የሚሰማሩ አካላት የብቃት ማረጋገጫ ፈቃድ እንዲያገኙ ይደረጋል፡፡ ዝርዝሩ በመመሪያ ይወሰናል፡፡
2) ማንኛዉም አካል የብቃት ማረጋገጫ የተሰጠበት አድራሻ ወይም መስፈርት ለዉጥ የተደረገ ከሆነ በአዲሱ አድራሻ ወይም መስፈርት መሠረት ተደርጎ አዲስ የብቃት ማረጋገጫ ምስክር ወረቀት ማቅረብ አለበት፡፡
3) የንግድ ምዝገባ እና የንግድ ሥራ ፈቃድ አዋጅ ቁጥር 980/2008 የተደነገጉ ድንጋጌዎች፣ አዋጁን ተከትሎ በሚወጣው ደንብ እና መመሪያ እንዲሁም በሌሎች ሕጎች መሠረት የብቃት ማረጋገጫ እንደሚያስፈልጋቸው ለተወሰኑ የንግድ ሥራዎች ማንኛውም ሰው የንግድ ሥራ ፈቃድ ለማውጣት የብቃት ማረጋገጫ የምስክር ወረቀት ማግኘት አለበት፡፡
4) የክልሉ ባለስልጣን የብቃት ማረጋገጫ መስፈርቶችን ሲያዘጋጅ በዘርፉ የተሰማሩ የነጋዴዎች አደረጃጀቶችን ማማከር ይኖርበታል፡፡

31. Owaantete Baatooshshe

Qoqqowu hundaanni baalante tantanonni dubbu laalcho laashshate, duunate, tareessatenna hornya lede hirate loosira bobbahate dandisiissannota ikkadimmate buuxishshi fajjo qixxeessate, taje buuxaatenna borreessishshu owaantubbara baantanni baatooshshi bikka lainohunni dubbu laalchi daddali loosi daninni babbaxxannoha ikkanno. Tittirsha biddiissunni gumullanni.

32. Dubbu Royaalite Baatooshshenna Kalaqamu Jiro Saysate Fajjo

1) Dubbu laalcho mittu darginni wolu dargira tareessanno hallanyi woy uurrinsha hodhisanno dubbu laalchira biilloonyunni qixxaawannoha deerru deerrunni heedhanno Qarqaru, Dubbunna Diilallote Gade Soorro Borro Minna widoonni saysate fajjo/bolleetta/ afi'ranno gede assinanni..

2) Dubbu royaalite baatooshshe derru derrunni noo Qarqaru, Dubbunna Diilallote Gade Soorro Borro Minna uytanno baatooshshu bikki buuxishshi garinni derru derrunni heedhanno Eote biilloonyi borro minna widoonni Qoqqowu Faynaansete biironni qixxaabbannonna woxe gamba assinanni darrasanyinni mootimmate faynaanse amanyoote ha'runsine gamba assinanni gede assinanni;

3) Qarqaru, Dubbunna Diilallote Gade Soorro Borro Minna hallanyootu woy uurrinshubba hodhissannore dubbu laalcho saysate fajjo /bolleetta/ uynannihu xawinsoonni dubbu laalchi daninna bikkira calla dubbu laalchi tareessora hasiissanno baatooshshi baatamasi buuxisiisannoha seeraancho darrasanya shiqishasi buuxisiisiro ikkanno. Tittirshshu biddissunni gumulamanno

31. የአገልግሎት ክፍያ

በክልሉ ስር በሁሉም አደረጃጀት ደን ዉጤቶች ለማምረት፣ ለማከማቸት፣ ለማዘዋወር እና እሴት ጨምሮ የመሸጥ ሥራ ለመሰማራት የሚያስችለዉን የብቃት ማረጋገጫ ፈቃድ ለማዘጋጀት፣ መረጃ ለማጣራትና ለምዝገባ አገልግሎቶች የሚከፈል ክፍያ መጠን በተመለከተ እንደ የደን ዉጤቶች ንግድ ሥራ ዓይነት የሚለያይ ይሆናል፡፡ ዝርዝሩ በመመሪያ ይወሰናል፡፡

32.የደን ሮያሊቲ ክፍያና የተፈጥሮ ሀብት የይለፍ ፈቃድ

1) የደን ውጤቶችን ከአንድ ቦታ ወደሌላ ቦታ የሚያዘዋውር ግለሰብ ወይም ድርጅት ለሚያጓጉዘው የደን ውጤቶች በባለስልጣኑ የተዘጋጀዉን በየደረጃው ካሉ የደን አካባቢ፣ ጥበቃ እና የአየር ንብረት ለዉጥ ጽ/ቤቶች የይለፍ ፈቃድ /ቦሌታ/ እንዲያገኝ ይደረጋል፡፡

2) የደን ሮያሊቲ ክፍያ በየደረጃው ካሉ የደን፣ አካባቢ ጥበቃ እና የአየር ንብረት ለዉጥ ጽሕፈት ቤቶች በሚሰላ የክፍያ መጠን ማረጋገጫ መሰረት በየደረጃው ካሉ የገቢዎች ባለስልጣን ጽሕፈት ቤቶች በኩል በክልሉ ፋይናንስ ቢሮ በሚዘጋጅ የገንዘብ መሰብሰቢያ ደረሰኝ የመንግስት ፋይናንስ ሥርዓትን ተከትሎ እንዲሰበሰብ ይደረጋል፡፡

3) የደን፣ አካባቢ ጥበቃ እና የአየር ንብረት ለዉጥ ጽሕፈት ቤቶች ግለሰቦች ወይም ድርጅቶች ለሚያጓጓዙት የደን ውጤቶች የይለፍ ፈቃድ /ቦሌታ/ የሚሰጡት ለተጠቀሰው የደን ውጤቶች ዓይነትና መጠን ብቻ የደን ምርት ዝውውር ተገቢውን የደን ሮያሊቲ ክፍያ መከፈሉን የሚያረጋግጥ ህጋዊ ደረሰኝ ማቅረቡን ሲያረጋግጥ ይሆናል፡፡ ዝርዝሩ በመመሪያ ይወሰናል፡፡

4) Dubbu laalchi tareesso saysate fajjo afi'rate baantanniha dubbu rooyaalite baatooshshe dubbu laalcho dhaaddote dubbu latisaannowiinni hidhineena woy seeri-male tareessonni amadanteenna mootimma adhitinorenna seeraancho doogonni ga'rafotenni hirroonnire fajjinoonni haqqi sircho ikkinore hogombanni qooxeessira calla loosu aana hosannoha ikkanna konni gobbaanni hee'ranno qooxeessira jeefishshu dihee'rannosi.

5) Konni quwira cinaanchu quwi (2) qoromboonnihu noo gedenni hee'reenna dubbu royaalite baatooshshi muro gumulamantannohu dubbu laalchi sirchi daninni, bikkunninna qooxeessaho dikkote waagi ikkito kaima assinohunninna meetire kuubetenni (m^3 woy 1 k.g. woy 1kuntali) dubbu laalchi gumi kaiminni shallanganniha ikkanno (tittirsha biddissunni gumullanni).

6) Dubbu royaalitenni gamba assinanni eonni 40% Qoqqowu Mootimmara 60% dubbu laalchi laashshamino qooxeessira ledote dubbu latishshi loosiranna qarqara wirro latisate hosannoha ikkeenna woxu horoonsishsha lainohunni tittirsha biddissunni gumullanniha ikkanno.

7) Royaalitete baatooshshe baatatenni dubbu laalcho tareesso fajjo uynoonisi hallanyi woy hallanyu uurrinsha woy maamari baatooshshu tajensa saysate woraqata (Bolleetta) nna wolootta labbanno sanadda wo'mata laalcho hogowino kaameeli ledo amade millisannonna dubbu laalchi hodhisamanno dargubbara dubbu tareesso qorqorshi ogeeyye woy qorqoraanno

4) የደን ውጤቶች ዝውውር ይለፍ ፈቃድ ለማግኘት የሚከፈል የደን ሮያሊቲ ክፍያ የደን ውጤቱ ቀጥታ ከደን አልሚዎች ተገዝቶ ወይም በህገ ወጥ ዝዉዉር ተይዞ የተወረሱና በህጋዊ መንገድ በጨረታ የተሸጡ የተፈቀዱ የዛፍ ዝሪያዎች የሆኑ የደን ዉጤቶችን ጨምሮ በሚጫንበት አካባቢ ብቻ የሚፈጸም ሲሆን ከዚያ ውጭ ባለ አካባቢ ተፈጻሚነት አይኖረውም፡፡

5) በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ (2) የተደነገገዉ እንደተጠበቀ ሆኖ የደን ሮያሊያቲ ክፍያ ተመን የሚወሰነዉ የደን ዉጤቶች ዝርያ ዓይነት፣ መጠን እና የአከባቢዉ ገበያ ዋጋ ሁኔታ መነሻ ያደረገና በሜትር ኩብ (m^3 ወይም 1 ኪ.ግ. ወይም 1 ኩንታል) የደን ምርት ዉጤት መነሻ የሚሰላ ይሆናል (ዝርዝሩ በመመሪያ ይወሰናል)፡፡

6) ከደን ሮያሊቲ ከሚሰበሰበው ገቢ 40% ለክልሉ መንግስት የተጨማሪ ደን ልማት ሥራ የግብዓት አቅርቦት እና 60% የደን ውጤቱ ለተመረተበት አካባቢ ለተጨማሪ ደን ልማትና አከባቢን መልሶ ማልማት ሥራ እና ለአገልግሎት ክፍያ የሚውል ሆኖ የገንዘብ አጠቃቀም ስርዓት በሚመለከት ዝርዝሩ በመመሪያ የሚወሰን ይሆናል፡፡

7) የሮያሊቲ ክፍያ በመክፈል የደን ውጤት ዝውውር ፍቃድ የተሰጠው ግለሰብ ወይም የግል ድርጅት ወይም ማህበር የክፍያ ማስረጃውን፣ የይለፍ ፈቃድ /ቦሌታ/ እና ሌሎች ተጓዳኝ ሰነዶች በሙሉ ምርቱን ከጫነበት ተሽከርካሪ ጋር እንዲንቀሳቀስና የደን ውጤቱ በሚጓጓዝባቸው

gaamo woy handaaru borro minna xa'mituro leellishate gadacho heedhannosi.

Gafa Tonne

Dubbu Ekisteenshiinenna Dikko Halashsha

33. Dubbu Ekisteenshiine

Mootimmate Biilloonye dubbu Lallawinni uynoonnihu noo gedeenni hee'reenna:-

1) Dagooma beeqqisiisinnoha dubbu Ekisiteenshiine amuraate diriirsitanno.
2) Giirate, Ijaarshahonna Indusitirete owaantera hossanno haqqi sircho baddanno, Latisammensanna horoonsishshinsa paakeejje qixxeessitanno, Horaameeyye qajeelsha afidhano gede assitanno, Egensiissanno, Loosu iima hosassi ha'runsitanno.
3) Laalchonna laachimma lossate dandisiisanno haqqi sircho loosidhe galtinori gatenna waaxote dubbu giwirinni hayyonni lattannonna horote aana hossano gede assitanno.
4) Way bissara, doogote qaccuwara, Quchumahonna quchumu qaccuwara kaansani haqqe sircho baddanno, Latisammensanna horoonsishshinsa paakeejje qixxeessitanno, Horaameeyye qajeelsha afidhano gede assitanno, Egensiissanno, Loosu iima hosassi ha'runsitanno.
5) Mulluugantino baatto ciirtano gede assate dandisiissano assootubba, tekinoloojubbanna haqqete sircho baddanno, Latisammensanna horoonsishshinsa paakeejje qixxeessitanno, Horaameeyye qajeelsha afidhano gede assitanno, Egensiissanno, Loosu iima hosassi ha'runsitanno.

ቦታዎች የደን ዉጤቶች ዝውውር ቁጥጥር ባለሙያዎች ወይም ተቆጣጣሪ ቡድን ወይም በዘርፉ ጽሕፈት ቤቶች ሲጠየቅ የማሳየት ግዴታ ይኖረዋል፡፡

ክፍል አስር

የደን ኤክስቴንሽንና ገበያ ማስፋፋት

33.የደን ኤክስቴንሽን

የመንግስት ኃላፊነት በደን አዋጁ የተጠቀሰው እንደተጠበቀ ሆኖ የሚከተሉት ተግባራት ይኖሩታል፦

1) ማህበረሰቡን ያሳተፈ የደን ኤክስቴንሽን ስርዓት ይዘረጋል፤
2) ለኃይል፣ ለግንባታና ለኢንዱስትሪ አገልግሎት የሚውሉ የዛፍ ዝርያዎች ይለያል፣ ስለ አለማማቸው እና አጠቃቀማቸው ፓኬጅ ያዘጋጃል፣ ተጠቃሚዎች ስልጠና እንዲያገኙ ያደርጋል፣ ያስተዋውቃል፣ ተግባራዊነቱን ይከታተላል፤
3) ምርትና ምርታማነትን ማሳደግ የሚያስችሉ የዛፍ ዝርያዎችን በአርሶ አደር ማሳ እና ጓሮ በጥምር ደን ግብርና ዘዴ እንዲለሙና ጥቅም እንዲውሉ ያደርጋል፤
4) ለውሃ አካላት፣ ለመንገድ ዳርቻ፣ ለከተማና ከተማ ዳርቻ የሚተከሉ የዛፍ ዝርያዎች ይለያል፣ ስለ አለማማቸው እና አጠቃቀማቸው ፓኬጅ ያዘጋጃል፣ ተጠቃሚዎች ስልጠና እንዲያገኙ ያደርጋል፣ ያስተዋውቃል፣ ተግባራዊነቱን ይከታተላል፤
5) ለተራቆቱ መሬቶች እንዲያገግሙ ማድረግ የሚያስችሉ የአሰራር ቴክኖሎጂዎች እና የዛፍ ዝርያዎች ይለያል፣ ስለ አለማማቸው እና አጠቃቀማቸው ፓኬጅ ያዘጋጃል፣ ተጠቃሚዎች ስልጠና እንዲያገኙ ያደርጋል፣ ያስተዋውቃል፣ ተግባራዊነቱን ይከታተላል፤

6) Dubbunnita dikkote mashalaqe Dubbu Latishshi, Agarooshshinna Horoonsishshi loossa aana babbakkino bissara shiqishshanno.
7) Dubbu wixa, dubbu kaashsho, dubbu kaashshi xaawa, dubbu amadooshshi hayyobbanni, dubbunni laalcho laashshatenna wolootu dubbu latishsha, agarooshshenna horoonsishsha bowirsara dandaannore haaro tekinoloojubba egensiissanno.
8) Dubbu Ekisiteenshiineranna dikkote lophora Liqootenna Inshuraansete owaante afidhanno gede irko assitanno.

34. Dubbu Laalchi Dikko Halashshannire

Mootimmate dubbu Lallawunni uynoonnihu loosu qeechi noo gedeenni hee'reena aante noo loosu qeechuwa heedhanosse:-

1) Dubbu laalchi deerra fushshatenni laalchubbate islaanchimanna heewisamaanchimma lossitanno.
2) Dikkote xaadooshshu amuraati injaado ikkanno gede irkissanno.
3) Dubbu Indusitire Invesitimenteranna dikko halashshate hasiissinnore safote latishshubba diriirsitanno; ikkitubba injeessianno.
4) Itophiyu Dubba Latishshi loosi mini ledo halamatenni, Dubbu Indusitire Invesitimentera gobbaayiddinni eano uduunni aana Taakise ajishate woy Taakisete gobbaanni ikke eano gede injeessitanno.
5) Dikkote mashalaqe amuraate diriirsitanno.
6) Mannu-loosinno dubbinninna horraano hadhe daggino mu'rote sirchubbanni Cilaattenna Birikeette Gobbate giddooydinna gobbaaydi Gobba dikkora shiqqano gede ikkituwa injeessitanno.

6) የደን ገበያ መረጃ በደን ልማት፣ ጥበቃ እና አጠቃቀም ለተሰማሩ አካላት ያቀርባል፤
7) በደን ዘር፣ በደን ችግኝ፣ በችግኝ ጣቢያ፣ በደን አያያዝ ዘዴዎች፣ በደን ምርት አመራረት እና ሌሎች የደን ልማት ጥበቃና አጠቃቀሙን ሊያበለጽጉ የሚችሉ አዳዲስ ቴክኖሎጂዎችን ያስተዋውቃል፤
8) ለደን ኤክስቴንሽን እና የገበያ ዕድገት የብድርና ኢንሹራንስ አገልግሎት እንዲያገኙ ድጋፍ ያደርጋል፡፡

34. የደን ውጤቶችን ገበያ ስለማስፋፋት

የመንግሥት ኃላፊነት በደን አዋጁ የተጠቀሰዉ እንደተጠበቀ ሆኖ የሚመለከቱት ተግባራት ይኖሩታል፡-

1) የደን ውጤቶች ደረጃ በማውጣት የምርቶችን ጥራት እና ተወዳዳሪነት ያሳድጋል፤
2) የገበያ ትስስር ስርዓቱ የተሳለጠ እንዲሆን ይደግፋል፤
3) ለደኑ ኢንዱስትሪ ኢንቨስትመንት እና ገበያ ማስፋፋት አስፈላጊ የሆኑ መሰረተ-ልማቶችን ይዘረጋል፤ ሁኔታዎችን ያመቻቻል፤
4) ከኢትዮጵያ ደን ልማት መ/ቤት ጋር በመተባበር ለደን ኢንዱስትሪ ኢንቨስትመንት ከውጪ በሚገቡ ግብዓቶች ላይ የታክስ ቅነሳ ወይም ከታክስ ነጻ ሆነው እንዲገቡ ያመቻቻል፤
5) የገበያ መረጃ ስርዓት ይዘረጋል፤
6) ከሰው ሰራሽ ደንና ከመጤ ወራሪ የዕጽዋት ዝርያዎች ከሰልን እና ብርኬትን ለሀገር ውስጥና ለውጭ ሀገር ገበያ እንዲቀርቡ ሁኔታዎችን ያመቻቻል፤

7) Dikkote hossanno Kaarboonete duuno noonsa dubbu latisaanora Kaarboonete dikko hassanno, hirtanno, Woowe uytanno, dubbu latisaanora qeechansa afidhano gede assitanno.

35. Dubbu Haqqe Wixanna Dubbu Kaashsho Kuarantayne Assa

1) Ayee manchi seeraancho doogonni fajjo afi're dubbu laalchi biso ikkitinore dubbu haqqe wixanna dubbu kaashsho gamba assate, qixxeessatenninna latisatenni qoqqowu giddo woy wolu qoqqowi widira fulano woytenna qooxeessu faajjete ga'rafora shiqanno woyte shiqe heewisamate qoosso noosi.

2) Ayee seeraancho doogonni gamba assinotanna qixxeessinota dubbu haqqe wixanna dubbu kaashsho qoqqowu giddo ikko wole qoqqowo fulanonna qooxeessu faajjete ga'rafora dikko shiqanno yannara raammotenninna dhibbunni keeraancho ikkasinna hajo la'annosi bisinni kuarantaynete buuxo assinoonniha ikkasi xawissanno taje afi'noha ikka noosi.

36. Qoqqowu Dubbu Latishshi, Agarooshshinna Qorqorshi Giwire-Hayle Uurrisannire

1) Dubbu Latishshi, Agarooshshinni Horoonsishshi Qorqorshi giwire-haylete bissa tantano lainohunni qoqqowunni kayse olluu geeshsha noo moottimmate gashshooti woroonni afantanno uurrinsha deerru deerrunkunni tantanantannoha ikkanna dubbunna dubbu baatto hattono dubbu laalchi horoonsishshi aana kalaqamanno aye seerimale ikkittubba harunsatenna qorqorate mootimmatenni uynooni biilloonyinna loosu qeechi garinni jeefisamanno gede assitanno. Giwire-haylete komite

7) ለገበያ የሚውል የካርበን ክምችት ላላቸው የደን አልሚዎች የካርበን ገበያ ያፈላልጋል፣ ሽያጭ ያከናውናል፣ ዋስትና ይሰጣል፣ ለአልሚዎች ድርሻቸውን እንዲያገኙ ያደርጋል፡፡

35. የደን ዛፍ ዘሮች እና የደን ችግኞች ኳራንታይን ማድረግ

1) ማንኛም ሰዉ በህጋዊ መንገድ ፍቃድ አግኝቶ የደን ውጤት አካል የሆኑትን የደን ዛፍ ዘሮች እና የደን ችግኞችን የመሰብሰብ፣ የማዘጋጀትና የደን ዛፍ ዘሮች የማልማት በክልል ውስጥ ወይም ወደ ሌላ ክልል ሲወጣና ለአከባቢ ግልጽ ጨረታ ሲቀርብ የመወዳደር መብት አለዉ፤

2) ማንኛም ሰዉ በህጋዊ መንገድ የሰበሰበዉንና ያዘጋጀዉን የደን ዛፍ ዘሮች እና የደን ችግኞችን በክልል ውስጥ ሆነ ወደ ሌላ ክልል ሲወጣና ለአከባቢ ግልጽ ጨረታ ወደ ገበያ በሚቀርብበት ጊዜ ከተባይ እና ከበሽታ ነጻ መሆኑንና አግባብ ባለዉ አካል የኳራንታይን ቁጥጥር ማሟላቱን የሚያሳይ ማረጋገጫ የቀረበ መሆን አለበት፡፡

36. የክልሉ ደን ልማት፣ ጥበቃና ቁጥጥር ግብረኃይል ስለማቋቋም

1) የደን ልማት፣ ጥበቃና አጠቃቀም ቁጥጥር ግብረ ኃይል አካላት አደረጃጀትን በተመለከተ ከክልል እስከ ቀበሌ ባሉ የመንግስት አስተዳደር ስር ከሚገኙ ተቋማት በየእርከኑ የሚደራጅ ሆኖ በደንና የደን መሬት እንዲሁም በደን ዉጤቶች አጠቃቀም ላይ የሚከሰት ማንኛዉንም ህገ-ወጥ ድርጊቶችን ለመከታተልና ለመቆጣጠር በመንግስት በተሰጣቸዉ ስልጣንና ተግባር መሠረት ተግባራዊ ያደርጋሉ፤ የግብረ ኃይል ኮሚቴ

biilloonyinna loosu qeechi tittirsha biddissunni gumullanni.

2) Qoqqowu Giwire-hayle hundaanchimma Qoqqowu Jeefisiisaanote Amaale minira ikkitanno.

3) Giwire-haylete komite gambisaancho Qoqqowu pirezidaantichi Somanno;

4) Qoqqowu Qarqaru, Dubbunna Diilallote Gade Soorro Biilloonyihu Qaru Dayrekiterchi Layink gambisaancho ikkanno, wolootu mootimmatenni somantanno.

37. Gibire-Haylete Komite Miilla:-

a. Qoqqowu Irishunna Kalaqamu Jiro Biiro,
b. Qoqqowu keerunna Ga'labbote Biiro,
c. Qoqqowu poolisete Komishiine,
d. Qoqqowu Farcote Biiro,
e. Qoqqowu Daddalunna Dikkote Latishshi Biiro,
f. Indusitirete Latishshi Biiro,
g. Qoqqowu Faynaansete Biiro,
h. Qoqqowu Invesitimentete Komishiine,
i. Qoqqowu Eote Biilloonyi,
j. Qoqqowu Mittimate Loosi Tantanshunna Halashshote Ejensenna
k. Qoqqowu Milishu Borro Mina ikkitano.

38. Zoonete Dubbu Latishshi, Agarooshshinna Qorqorshi Giwire-Hayle Uurrisannire

1) Zoonete Giwire-hayle komite hundaanchimma Qoqqowu Giwire-hayle komitera ikkitanno.

2) Zoonenihu qaru gashshanchi gambisaancho, wolootu konni lallawi quwa (33) aana woorronni garinni somantaano.

ኃላፊነትና ተግባር ዝርዝር በመመሪያ ይወሰናል፡፡

2) የክልሉ ደን ልማት፣ ጥበቃና ቁጥጥር ግብረኃይል ኮሚቴ ተጠሪነት ለክልሉ መስተዳድር ምክር ቤት ይሆናል፤

3) የግብረ-ኃይል ኮሚቴ ሰብሳቢ በክልሉ ርዕሰ መስተዳድር ይሰየማል፣

4) የክልሉ ደን፤ የአካባቢ ጥበቃ እና የአየር ንብረት ለዉጥ ባለስልጣን ዋና ዳይሬክተር ም/ሰብሳቢ፣ ሌሎች በመንግሥት የሚሰየሙ ይሆናሉ፤

37. ግብረ-ኃይል ኮሚቴ አባላት፡-

ሀ. የክልሉ እርሻርና የተፈጥሮ ሀብት ቢሮ፣
ለ. የክልሉ ሰላምና ፀጥታ ቢሮ፣
ሐ. የክልሉ ፖሊስ ኮሚሽን፣
መ. የክልሉ ፍትሕ ቢሮ፣
ሠ. የክልሉ ንግድና ገበያ ልማት ቢሮ፣
ረ. የክልሉ ኢንዱስትሪ ልማት ቢሮ፣
ሰ. የክልሉ የፋይናንስ ቢሮ፣
ሸ. የክልሉ ኢንቨስትመንት ኮሚሽን፣
ቀ) የክልሉ ገቢዎች ባለስልጣን፣
በ) የክልሉ ሕብረት ሥራ ማደራጃና ማስፋፊያ ኤጀንሲ እና
ተ) የክልሉ ሚልሻ ጽሕፈት ቤት ይሆናሉ፡፡

38. የዞን የደን ልማት፣ ጥበቃና ቁጥጥር ግብረ ኃይል ስለማቋቋም

1) የዞን ደን ልማት፣ ጥበቃና ቁጥጥር ግብረ ኃይል ኮሚቴ ተጠሪነት ለክልሉ ግብረ ኃይል ኮሚቴ ይሆናል፤

2) የዞን ዋና አስተዳዳሪ የኮሚቴ ሰብሳቢ ሌሎች በአንቀጽ (33) በተመለከተው መሰረት ይሆናል፡፡

39. Woradunna Quchumu Gashshooti Dubbunna Dubbu Laalchi Qorqorshi Jeefisiisaanno Giwire-hayle Komite Miilla

1) Woradunna Quchumu gashshooti dubbunna dubbu laalchi qorqorshi jeefisiisaano giwire-hayle komite hundaanchimma Zoonete giwire-hayle komitera ikke:-
   a. Woradu gashshaanchi woy quchumu kantiii:- Gambisaacho,
   b. Woradu woy Quchumu Dubbu, Qarqaru Agarooshshinna Diillallote Gade Soorro Borro Mini Sooreessi:- Layinki gambisaancho,
   c. Woradu woy Quchumu Irishunna kalaqamu Jiro Borro Mini,
   d. Woradu woy Quchumu Keerunna Ga'labbote Borro Mini,
   e. Woradu woy Quchumu Poolisete Borro Mini,
   f. Woradu woy Quchumu Farcote Borro Mini,
   g. Woradu woy Quchumu Faynaansete Borro Mini,
   h. Woradu woy Quchumu Milishu Borro Mini,
   i. Woradu woy Quchumu Daddalunna Dikkote Latishshi Borro Mini,
   j. Woradu woy Quchumu Indusitirete Latishshi Borro Mini,
   k. Woradu woy Quchumu Eote Borro Mininna
   l. Woradu woy Quchumu Mittimate Loosi Tantanshunna Halashshote Ejensenna
   m. Woradu woy Quchumu Milishu Borro Mine lede miilla ikkitano.

39.የወረዳና የከተማ አስተዳደር ደንና የደን ውጤቶች ቁጥጥር አስፈጻሚ ግብረ ሃይል ኮሚቴ አባላት

1) የወረዳና የከተማ አስተዳደር ደን ልማት፣ ጥበቃና የደን ዉጤቶች አጠቃቀም ቁጥጥር ግብረ ኃይል ኮሚቴ ተጠሪነት ለዞን ግብረ ኃይል ኮሚቴ ሆኖ፡-
   ሀ. የወረዳዉ ዋና አስተዳዳሪ ወይም የከተማ አስተዳደር ከንቲባ፡- ሰብሳቢ፤
   ለ. የወረዳዉ ወይም የከተማ አስተዳደር ደን፤ የአካባቢ ጥበቃ እና የአየር ንብረት ለዉጥ ጽሕፈት ቤት…. ም/ሰብሳቢ፣
   ሐ. የወረዳዉ ወይም የከተማ አስተዳደር እርሻና የተፈጥሮ ሀብት ጽ/ቤት፡- ፀሐፊ፣
   መ. የወረዳዉ የከተማ አስተዳደር ሰላምና ፀጥታ ጽሕፈት ቤት፣
   ሠ. የወረዳዉ ወይም የከተማ አስተዳደር ፖሊስ ጽሕፈት ቤት፣
   ረ. የወረዳዉ ወይም የከተማ አስተዳደር ፍትሕ ጽሕፈት ቤት፣
   ሰ. የወረዳዉ ወይም የከተማ አስተዳደር የፋይናንስ ጽሕፈት ቤት፣
   ሸ. የወረዳዉ ወይም የከተማ አስተዳደር ንግድና ገበያ ልማት ጽሕፈት ቤት፣
   ቀ. የወረዳዉ ወይም የከተማ አስተዳደር ኢንዱስትሪ ልማት ጽሕፈት ቤት፣
   በ. የወረዳዉ ወይም የከተማ አስተዳደር ገቢዎች ጽሕፈት ቤት፣
   ተ. የወረዳዉ ወይም የከተማ አስተዳደር ሕብረት ሥራ ማደራጃና ማስፋፊያ ኤጀንሲ፣
   ቸ. የወረዳዉ ወይም የከተማ አስተዳደር ሚልሻ ጽሕፈት ቤት ጨምሮ አባላት ይሆናሉ፡፡

40. Olluu Dubbunna Dubbu Gumma Qorqorshi Jeefisiisaano Giwire-Hayle Komite Miilla

1) Olluu dubbu latishshi, agarooshshinna giwire-hayle komite hundaanchimma Woradunna Quchumu gashshooti giwire-hayle komitera ikkite:-

a. Olluunnihu qaru gashshaanchi:- Gambisaancho,
b. Olluunnihu loosu ha'risaanchi:- Layink gambisaancho,
c. Olluu giwirinnu borro mini sooreessi:- borreessaancho,
d. Olluu kalaqamu jiro latishshi ogeessi miila,
e. Olluu farcotenna ga'labbote sooreessi miila,
f. Olluu milishi komaandere miila,
g. Olluu latishshu gaammo masagaanchi/ riqiwaanchi miila,
h. Olluu loosidhe galtinnori riqiwamaanchi /gobbate geerchi miilanna
i. Olluu amma'note uurrinshanni dooramino riqiwamaanchi miila ikkitanno.

<u>Gafa Tonaa Mite</u>

<u>Hoolloonni Assootubba</u>

41. Dubbunna Dubbu Laalchi Aana Assinanni Qorqorshubba

1) Mootimma, maamarra, dagoomu woy hallanyootunna hallanyu uurrinshubba gashshitanno dubbo woy dubbu baatto aana seeri-male assootubba loosantannokki gede agarooshshunna qorqorshu amanyoote diriirsatenni loosu aana hosanno gede assitanno;

2) Dubbu laalcho seerimale doogonni amadantannokki, duunantannokki woy hodhisantannokki gede dubbu woy dubbu baatto qooxeessira, doorroonni dargubbara uurritanno dubbu qorqorshi keellubbara, Gumurukete qorqorshi xaawira woy keellubbate qorqorshi xaawira gobbaanni noo fulote dargubbaranna dooggara baxxino malaati noonsari dubbu agaraano woy qorqoraano qorqorsha assitanno.

40. የቀበሌ ደንና የደን ውጤቶች ቁጥጥር አስፈጻሚ ግብረ ሃይል ኮሚቴ አባላት ዝርዝር

1) የቀበሌ ደን ልማት፣ ጥበቃና ቁጥጥር ግብረ ኃይል ኮሚቴ ተጠሪነት ለየወረዳና ለከተማ አስተዳደር ግብረ ኃይል ኮሚቴ ሆነው፡፡

ሀ. የቀበሌ ዋና አስተዳዳሪ፡- ሰብሳቢ፣ የቀበሌ ሥራ አስኪጅ.... ም/ሰብሳቢ፣
ለ. የቀበሌ ግብርና ጽሕፈት ቤት ሃላፊ... ፀሐፊ፣
ሐ. የቀበሌ ተፈጥሮ ሀብት ባለሙያ አባል፣
መ. የቀበሌ ፍትህና ፀጥታ ኃላፊ... አባል
ሠ. የቀበሌ ሚሊሺያ ኮማንደር አባል፣
ረ. የቀበሌ ልማት ቡድን ሰብሳቢ /ተወካይ/ አባል፣
ሰ. ከቀበሌ አርሶ አደሮች የተመረጠ ታዋቂ ሽማግሌ/ ግለሰብ አባል፣
ሸ. ከቀበሌ የሃይማኖት ተቋማት የተመረጠ ተወካይ አባል ይሆናል፡፡

<u>ክፍል አስራ አንድ</u>

<u>የተከለከሉ ተግባራት</u>

41. በደንና ደን ውጤቶች ላይ የሚደረጉ ቁጥጥሮች

1) መንግስት፣ ማህበራት፣ ማህበረሰቡ ወይም ግለሰቦችና የግል ድርጅቶች ከሚያስተዳድሩት ደን ወይም የደን መሬት ላይ ህገወጥ ተግባራት እንዳይፈጸሙ የጥበቃና ቁጥጥር ሥርዓት በመዘርጋት ተግባራዊ ያደርጋሉ፣

2) የደን ውጤቶች በህገ ወጥ መንገድ እንዳይያዙ፣ እንዳይከማቹ ወይም እንዳይጓጓዙ በደን ወይም በደን መሬት አካባቢ በተመረጡ ቦታዎች በሚመሰረቱ የደን መቆጣጠሪያ ኬላዎች፣ በጉምሩክ መቆጣጠሪያ ጣቢያዎች ወይም ከኬላ መቆጣጠሪያ ጣቢያ ውጪ ባሉ መተላለፊያዎችና መንገዶች ልዩ መለያ ያላቸው የደን ጠባቂዎች ወይም ተቆጣጣሪዎች ቁጥጥር ያደርጋሉ፡፡

42. Seerimale Dubbu Laalchi Horoonsishshi Mashalaqqe Kultanno Woy Amaddanno Bissara Baantanni Jawaachishshu Baatooshshe

1) Ayno Seerimale doogonni qixxaawanni, duuname woy hodhisamanni nooha dubbu laalcho mootimmate mashalaqqe kulinohu, amadisiisinohu woy amadino manchi amandoonni dubbu laalchi hiro eonni qeechu hee’ranosi gede assinanni;
2) Mashalaqqe kulannohu keeraanchimmara su’masi daheessinanni assinanni;
3) Seerimale doogonni qixxaawanni, duuname woy hodhisamanni nooha dubbu laalcho mootimmate mashalaqqe kulinohu, amadisiisinohu woy amadino manchi hajo la’anno yoo mine shiqeenna gumulo uynihu gedensaanni ha’rinsanni seeraancho hironni afi’nanni eonni baantanisi gede assinanni;
4) Konni quwi ciaanchu quwi (1) garinni afantino eo beehachi፡
    a. Mashalaqqe kulannohura (qummisaanchoho) 20%,
    b. Amadinohura 20% nna
    c. Mootimmate 60% baantanniha ikkanna
    d. Tuuhaanchu nookkiha ikkiro amadinohura 20%
    e. Mootimmate 80% eo ikkitanno;
5) Seerimale dooggonni amadaminonna ragi’raminoha dubbu laalchi hiro mootimmate qeecha hajo kalaqantino gashshooti deerrira loonsanni dubbu latishshinna agarooshshi loosira hosannoha ikkanno.

42.ህገወጥ የደን ውጤቶችን አጠቃቀም ለሚጠቁሙ ወይም ለሚይዙ አካላት የሚከፈል የማበረታቻ ክፍያ

1) ማንኛውም በህገ ወጥ መንገድ ሰዚጋጅ፣ ተከማችቶ ወይም ሲጓጓዝ የነበረን የደን ውጤት ለመንግስት የጠቆመ፣ ያስያዘ ወይም የያዘ ግለሰብ ከተያዘው የደን ውጤት ሽያጭ ገቢ ድርሻ እንዲኖረው ይደረጋል፣
2) ለጠቋሚው ደህንነት ሲባል የጠቋሚው ስም ሚስጥር ይደረጋል፣
3) በህገ ወጥ መንገድ ሲዘጋጅ፣ ተከማችቶ ወይም ሲጓጓዝ የነበረን የደን ውጤት ለመንግስት የጠቆመ፣ ያስያዘ ወይም የያዘ ግለሰብ ጉዳዩ በሚመለከተው ፍርድ ቤት ቀርቦ ውሳኔ ከተሰጠበት በኋላ በሚካሄድ ህጋዊ ሽያጭ ከሚገኝ ገቢ እንዲከፈለው ይደረጋል፣
4) በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ (1) መሰረት የተገኘ ገቢ ክፍፍል፡
    ሀ. ለጠቋሚ 20%፣
    ለ. ለያዥ 20% እና
    ሐ. ለመንግስት 60% የሚከፈል ሆኖ
    መ. ጠቋሚ ያልተሳተፈበት ከሆነ ለያዥ 20%
    ሠ. ለመንግስት 80% ገቢ ይሆናል፣
5) በህገወጥ መንገድ የተያዘና የተወረሰ የደን ውጤት ሽያጭ የመንግስት ድርሻ ጉዳዩ በታየበት የአስተዳደር እርከን ለሚከናወን የደን ልማትና ጥበቃ ሥራ አገልግሎት ክፍያ የሚዉል ይሆናል፣

43. Seermalu Assootinni Huluulamatenni Amadantino Dubbu Laalchi Gashshoote

1) Jaddote ikko Fitaabereete amanyooti seeri giddo woorronnihu noowa hee'reenna seerimale doogonni qixxaawanna, hodhisamanna woy duuname noohu dubbu laalchi ba"annoha ikkiro hajo dubbu laalchi amadami gashshooti deerrinni noohu Qarqaru, Dubbunna Diilallote Gade Soorro Biilloonyi Loosi Mininna Farcote Borro Mini widoonni Yoote Minira shiqeenna hiro gumullanni gede assitanno;
2) Konni quwira cinaanchu quwi (1) worroonnihu noo gedeenni hee'reena seerimale doogonni hodhisamanna amandoonni dubbu laalchi aana hanafantino qaxxaro yoote mine gumulo afidha geeshsha dubbu laalchi ba"ate woy hafanfaramate dandaannoha ikkasi ogeessunni buuxamiro yoote mini hiramanno gede hajajjo aanno gede assinanni.
3) Yoote mine hiramanno gede gumulo uynoonniha dubbu laalcho faajjete ga'rafonni woy waaga coyi'ramatenni hirameenna woxu baankete woy Faynaansete hadarunni ofollanno gede assinanni.
4) Yekkeero jeefote gumulsha afidhuro hadarunni ofollino woxi gumulloonnisi annira baantanni gede assinanni.
5) Dubbu qorqorshi loosi aana bobbakkino agarooshshu miilla hasiisannoha huwanyo cu'mishiishshate qajeelsha uynanninsa gede assinanni;
6) Dubbunna dubbu laalchi qorqoraannonni amadaminoha dubbu laalcho wodho sa"atenni amadaminoha ikkasi qortotenni buunxeenna

43. በህገ ወጥ ተግባር ተጠርጥረው የተያዙ የደን ውጤቶች አስተዳደር

1) በወንጀልም ሆነ በፍትሐ-ብሔር ሥነ ሥርዓት ሕግ ላይ የተደነገገው እንደተጠበቀ ሆኖ በህገ ወጥ መንገድ ሲዘጋጅ፣ ሲጓጓዝ ወይም ተከማችቶ የተያዘ የደን ውጤት ሊበላሽ የሚችል ከሆነ ጉዳዩ የደን ዉጤቶች የተያዙበት አስተዳደር እርከን የሚገኝ የአካባቢ፤ የደንና የአየር ንብረት ለዉጥ ባለስልጣን መሥሪያ ቤት እና ፍትሕ ጽሕፈት ቤት አማካይነት ለፍርድ ቤት ቀርቦ ሽያጩ እንዲወሰን ያደርጋሉ፡፡
2) በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ (1) የተደነገገው እንደተጠበቀ ሆኖ በህገ ወጥ መንገድ ሲጓጓዝ በተያዘ የደን ውጤት ላይ የተመሰረተው ክስ የፍርድ ቤት ውሳኔ እስኪያገኝ ድረስ የደን ውጤቱ ሊበላሽ ወይም ሊባክን የሚችል መሆኑ በባለሙያ ሲረጋገጥ ፍርድ ቤቱ እንዲሸጥ ትዕዛዝ እንዲሰጥ ይደረጋል፡፡
3) በፍርድ ቤት እንዲሸጥ ውሳኔ የተሰጠበት የደን ውጤት በግልጽ ጨረታ ወይም በድርድር ተሸጦ ገንዘቡ በባንክ ወይም በፋይናንስ በአደራ እንዲቀመጥ ይደረጋል፡፡
4) ክርክሩ የመጨረሻ እልባት ሲያገኝ በአደራ የተቀመጠው ገንዘብ ለተወሰነለት ባለመብት እንዲከፈል ይደረጋል፡፡
5) በደን ቁጥጥር ስራ ላይ ለተሰማሩ የጥበቃ አባላት አስፈላጊ የሆኑ የግንዛቤ ማስጨበጫ ስልጠና እንዲሰጣቸው ይደረጋል፡፡
6) በደንና ደን ዉጤቶች ተቆጣጣሪዎች የተያዘው የደን ውጤት ደንቡን በመተላለፍ የተያዘ መሆኑ በምርመራ ተጣርቶ ስልጣን ባለው ፍርድ ቤት ወዲያውኑ በሃያ አራት ሰዓት ጊዜ

biilloonyu noosi yoo minira hakkawoytenni amadino bisi qaxxaro hanafanno gede assanno.

7) Seerimale dubbu laalcho hogowe hodhissanni noo saada woy kaameeli borreessame aguramanno gede assanno.
8) Konni quwi cinaanchu quwi (7) qoromboonnihu hee'rirono saadate masagaanchi woy kaameelu oofaanchi hulullammoonnisi seermale assootira xa'mamaancho ikkanno, qaxxarono hanafantanosiha ikkanno.
9) Seeri-male doogonni qixxaabbe, duunante woy hodhisantanni amadante ragi'ramantinnore dubbu gumma fajjinoonnikkire baadillicho haqqe sircho ikka-hoogihu ka'a seeraancho doogonni faajjete ga'raffonni woy waaga coy'ramatenni hiramanno gede ha'runso assanno;
10) Konni quwi cinaanchu quwi (9) xawinsoonni garinni ga'rafo qeelli bisi dubbu laalcho wolu dargira qole hodhisannoha ikkiro dubbu royaalite baatooshshe baatatenni saysate fajjo (Bolleetta) nna giwire haylete komite songaale ledo amade hodhisi'rate qoosso heedhanosi.
11) Saysate fajjo (Bolleetta) nna giwire haylete komite songaale leellishshanno taje nookkiha hodhisanni leelliro seerimalu assotinni xa'mamanno.
12) Fajjinoonnikki haqqe sircho ikkitinore faajjete ga'rafonni ikko waaga coyi'ramatenni hirate didandinanni.
13) Fajjinoonnikki haqqe sircho ikkino dubbu laalcho qooxessu daga latishshi kaa'lora hossanno gede giwire haylete komite hasaabbe gumultino songaale garinni loosu aana hossanno gede ha'runso assate yawo heedhannonsa.

ውስጥ የያዘዉ አካል ክስ እንዲመሰረት ያደርጋል፡፡

7) ህገወጥ የደን ዉጤቶች ጭኖ ሲያጓጉዝ የነበረ እንሰሳ ወይም ተሽከርካሪ ተመዝግቦ እንዲለቀቅ ይደረጋል፡፡
8) በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ (7) የተደነገገው ቢኖርም የእንስሳው ነጂ ወይም አሽከርካሪው በተጠረጠረበት ህገ ወጥ ድርጊት ተጠያቂ ይሆናል፤ ክስም የሚመሠረትበት ይሆናል፡፡
9) በህገ ወጥ መንገድ ሲዘጋጅ፣ ተከማችቶ ወይም ሲጓጓዝ ተይዞ የተወረሱ የደን ውጤቶች ያልተፈቀዱ የሀገር በቀል ዛፍ ዝርያ ካልሆነ በስተቀር በህጋዊ መንገድ በግልጽ ጨረታ ወይም በድርድር እንዲሸጡ ክትትል ይደረጋል፡፡
10) በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ (9) በተመለከተዉ መሰረት ጨረታዉን ያሸነፈዉ አካል የደን ዉጤቶች ወደ ሌላ ቦታ የሚያጓጉዝ ከሆነ የደን ሮያሊቲ ክፍያ በመክፈል የይለፍ ፈቃድ (ቦሌታ) እና የግብረ-ኃይል ኮሚቴ ዉይይት ቃሌጉባኤ ጋር ይዘዉ የማጓጓዝ መብት ይኖረዋል፡፡
11) የይለፍ ፈቃድ (ቦሌታ) እና የግብረ-ኃይል ኮሚቴ ዉይይት ቃሌገባኤ ሊያሳይ የሚያስችል መረጃ በሌለበት ሲያጓጉዝ ከተገኘ በህገ ወጥ ድርጊት ይጠየቃል፡፡
12) ያልተፈቀዱ የዛፍ ዝሪያዎች የሆኑትን በግልጽ ጨረታም ሆነ በዋጋ ድርድር መሸጥ አይቻልም፡፡
13) ያልተፈቀዱ የዛፍ ዝሪያዎች የሆኑ የደን ዉጤቶች ለአከባቢዉ ህብረተሰብ ልማት አገልግሎት እንዲዉል የግብረ-ኃይል ኮሚቴ ተወያይተዉ በወሰነበት ቃሌጉባኤ መሰረት በሥራ ላይ እንዲዉል ክትትል የማድረግ ኃላፊነት ይኖረዋል፡፡

Gafa Tonaa Lame

Addi Addi Oorowubba

44. Dubbu Dano Gargara

Dubbu Lallawinni xawinsoonnihu noo gedeenni hee’reenna:-

1) Ayee bisi dubbu giddo safote latishshubba diriirsanno woyte dubbo gashshannohu Qoqqowu woy Woradu bisinni fajjo afi’ra noosi.
2) Ayee bisi dubbu giddo Shiilo fushshannoha ikkiro dubbo gashshanohu Qoqqowu woy Woradu bisinni fajjo afi’ra noosi.
3) Dubbu giddo seeraancho ugaaxe ha’risate dubbo gashshanohu Qoqqowu woy Woradu bisinni fajjo afi’ra noosi.

45. Dubbu Gumma Laashshanna Hodhisa/Tareessa

Dubbu Lallawinni Xawinsoonnihu noo gedeenni hee’reenna:-

1) Dubbu laalcho hala’laddu dubbinni laashshate hajo la’annosi bisiwiinni fajjo afi’ra hasiissanno.
2) Dubbu gumi hodhisaanchunni dargunnni-darga tareessamanno yannara umisi amadonni ikkasira buuxishshu hee’rasira hasiisanno.
3) Dubbu gumi dargunnni darga tareessamanno yannara Mootimma gamba assitannoha Royaalitete Eonni muraminno qeecha dubbu latishshira hosiisa hasiissanno.

46. Dubbu Agaraanonna Dubbu Gumi Qorqoraano

Dubbu Lallawinni xawinsoonnihu noo gedeenni hee’reena Dubbu agaraano dubbu aana seerimalunna bushu assooti kalaqamiro hakkawoytenni qooxeessu mootimma bissara egensiissanno.

ክፍል አስራ ሁለት

ልዩ ልዩ ድንጋጌዎች

44. የደን አደጋዎችን መከላከል

በደን አዋጁ የተጠቀሰዉ እንደተጠበቀ ሆኖ፡-

1) ማንኛውም አካል በደን ውስጥ መሰረተ ልማቶችን ሲዘረጋ ደኑን ከሚያስተዳድረው የክልል ወይም የወረዳ አካል ፈቃድ ማግኘት አለበት፡፡
2) ማንኛውም አካል በደን ውስጥ ማዕድን ሲያመርት ደኑን ከሚያስተዳድረው የክልል ወይም የወረዳ አካል ፈቃድ ማግኘት አለበት፡፡
3) በደን ውስጥ ህጋዊ አደን ለማካሄድ ደኑን ከሚያስተዳድረው የክልል ወይም የወረዳ አካል ፈቃድ ማግኘት አለበት፡፡

45. የደን ውጤቶችን ማምረትና ማጓጓዝ/ ማዘዋወር

በደን አዋጁ የተጠቀሰው እንደተጠበቀ ሆኖ፡-

1) የደን ምርት ከሰፋፊ ደን ለማምረት ከሚመለከተው አካል ፈቃድ ማግኘት ያስፈልጋል፡፡
2) የደን ውጤቱ ከቦታ ቦታ በተሽከርካሪ በሚዘዋወርበት ጊዜ ከራሱ ይዞታ ስለመሆኑ ማረጋገጫ ሊኖረው ይገባል፡፡
3) የደን ውጤቱ ከቦታ ቦታ በሚዘዋወርበት ጊዜ መንግስት ከሚሰበስበው የሮያሊቲ ገቢ የተወሰነውን ድርሻ ለደን ልማት ማዋል ይኖርበታል፡፡

46. የደን ጠባቂዎችና የደን ውጤት ተቆጣጣሪዎች

በደን አዋጁ የተጠቀሰው እንደተጠበቀ ሆኖ የደን ጠባቂዎች በደን ላይ ህገ ወጥ እና አደገኛ ድርጊቶች ሲከሰቱ ወዲያውኑ ለአካባቢው የመንግስት አካላት ማሳወቅ አለባቸዉ፡፡

47. Hoolloonni Assootubba

Lallawaho seerroonnihu agaraminno gede hee'reenna:-

1) Qooxeessunna dagoomitte hekko keeno assinikkinna hajo la'annosi seeraanchu bisinni maahooyye afi'niikkinni dubbu giddo ayee latishshu looso loosa hoolloonnite.
2) Agaraminonna Horonta-agaraminno dubbo yaamante qoqqowantinori giddo ayee daniha irshunna Invesitimentete loossa loosate didandiinanni.
3) Amadote anni la'annosi seeru bisi fajjo afirikkinni hallanyu amadosi aana lattinno laalcho aanno dubbo mura didandaanno. Ikkeenanno mure horoonsiranno gede fajjinoonnisi amadote anni mitto murinnowa lamenna hakuy ali haqqa riqiwe kaasate gadacho noosi
4) Konni quwi xaphooma woro heedhurono mittu baattote amado anni laalcho aanno dubbo latisanno woyte wolu seerrinni tungoonni kio hedote giddo wora noosi.

48. Qoricha

Lallawaho Qoromboonniri Usuru Qorichubba noo gedeenni heedheena ;

1) Lallawu quwi 26 (1) aana qoromboonnihunni lede seerimalu daninni dubbo dolate assooti aana bobbahe leellinnohu ayno manchi wolu seerinni roorre qorichishiishshannoha ikka hoogi geeshsha woxu qoricha birra 15,000 (Tonnaa Onte Kume) kayse birra 20,000 (Lemoo Kume) qorichamanno.
2) Konni quwi cinaanchu quwi (1) garinni qoromboonnihu noo gedeenni hee'reena dubbu dolaanora woy dubbu laalchi gumma qixxeessaanora woy tareessaanora ayee daninni laalcho maaxxara woy xooqissara kaa'lo assinnohu ayee manchi woxu qorichinni birra 10,000 (Tonne Kume birra) kayse birra 15,000 (Tonnaa-Onte

47.የተከለከሉ ድርጊቶች

በአዋጁ የተደነገገው እንደተጠበቀ ሆኖ፡-

1) የአካባቢና ማህበራዊ ተፅዕኖ ግምገማ ሳይካሄድና ከሚመለከተው ህጋዊ አካል ይሁንታ ሳይገኝ በደን ውስጥ ማንኛውንም የልማት ስራ ማካሄድ የተከለከለ ነው፡፡
2) ጥብቅ እና ፍጹም ጥብቅ ደን ተብለው በተከለሉት ውስጥ ማንኛውንም አይነት የእርሻና የኢንቨስትመንት ስራዎችን መስራት አይቻልም፡፡
3) ባለይዞታዉ ከሚመለከተው ህጋዊ አካል ፈቃድ ሳያገኝ በግል ይዞታ ላይ የለማዉን ምርት ሰጭ ደን መቁረጥ አይችልም፣ ሆኖም ቆርጦ እንዲጠቀም የተፈቀደለት ባለይዞታ አንድ በቆረጠበት ምትክ ሁለት ወይም ከዚያ በላይ ዛፍ የመትከል ግዴታ አለበት፡፡
4) የዚህ አንቀጽ ጠቅላላ ድንጋጌ ቢኖርም አንድ የመሬት ባለይዞታ ምርት ሰጭ ደን ሲያለማ በሌላ ህግ የተጣሉ ገደቦችን ከግምት ውስጥ የማስገባት ግዴታ አለበት፡፡

48. ቅጣት

በአዋጁ የተደነገጉ የእስራት ቅጣቶች እንደተጠበቁ ሆነው፣

1) በአዋጁ አንቀጽ 26 (1) ላይ ከተደነገገዉ በተጨማሪ በህገ ወጥ መልኩ የደን ጭፍጨፋ ድርጊት ላይ ተሰማርቶ የተገኘ ማንኛዉም ሰው በሌላ ህግ የበለጠ የሚያስቀጣ ካልሆን በስተቀር በገንዘብ መቀጮ ከብር 15,000 /አስራ አምስት ሺ.ህ/ እስከ ብር 20,000 /ሃያ ሺ.ህ/ ይቀጣል፡፡
2) በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ (1) ላይ የተደነገገዉ እንደተጠበቀ ሆኖ የደን ጨፍጫፊዎች ወይም የደን ምርት ውጤቶች አዘጋጆች ወይም የደን ምርት ውጤቶች አዘዋዋሪዎች በማንኛውም መልኩ ምርቱን እንዲደብቁ ወይም እንዲያሸሹ እገዛ ያደረገ

Kume birra) qorichamanno.

3) Lallawaho quwa 26 (5) aana seerroonnihunni ledotenni seerimale doogonni dubbonna dubbu laalchi gumma Konkolaatunni hogowe hodhisanna afaminnohu ayee Oofaanchi woxu qorichinni birra 5,000 (Onte Kume) kayse birra 10,000 (Tonne Kume) qorichamanno.
4) Konni quwi cinaanchu quwi (3) aana seerroonnihu agaraminno gede heereena seerimale doogonni dubbonna dubbu laalchi gumma Saadate badhera woy Saadatenni goshooshshamantanno Gaarrubba aana hogowe hodhisanna anfoonni ayee Ganaanchi (Fiissaanchi) woxu qorichinni birra 4,000 (Shoole Kume) kayse birra 8,000 (Sette Kume) qorichamanno.
5) Lallawu quwi 25 (5) nna 26 (4) aana qoromboonnihu noo gedeenni hee'reena Qoqqowu giddo Dagoomunninna Mootimmatenni lattino dubbuwanna dubbu baattuwa giddo hajo la'annosi bisinni fajjo afi'rikkinninna Qarqaroomitenna Dagoomite hekko keenote looso loonsikkinni dubbu giddo ayeehano latishshu looso loosinnohu latinno loosi ragiramasi agarantinno gede heedheenna wolu seerinni roorre qorichishiishshannoha ikka hoogi geehsha woxu qoricha birra 10,000 (Tonne Kume) kayse birra 40,000 (Shooylawo Kume) qorichamanno.
6) Lallawunnino ikko tenne wodho garinni hunaanchimmasi buunxeenna qorrichaminno manchi seerimale doogonni afirinno woy hodhisanna anfoonni dubbunna dubbu laalchi gumma ragiramanno
7) Konni quwi cinaanchu quwi (1) kayse (5) geeshsha tittiroonniri gobbaanni noo hajubba aana lallawu jeefamannoha ikkanno.

49. Halamate Gadacho

Ayee manchi, mootimmaamenna mootimmaame ikkitinnokki uurrinshshubba tenne wodho kamalantinno hajjubba aana halamate gadacho noonssa.

ማንኛዉም ሰው በገንዘብ መቀጮ ከብር 10,000 /አስር ሺህ/ እስከ ብር 15,000 /አስራ አምስት ሺህ/ ይቀጣል፡፡

3) በአዋጁ አንቀጽ 26 (5) ላይ ከተደነገገዉ በተጨማሪ በሕገ-ወጥ መንገድ ደንና የደን ምርት ውጤቶችን በተሽከርካሪ ጭኖ ሲያጓጉዝ የተገኘ ማንኛውም አሽከርካሪ በገንዘብ መቀጮ ከብር 5,000 /አምስት ሺህ/ እስከ ብር 10,000 /አስር ሺህ/ ይቀጣል፡፡
4) በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ (3) ላይ የተደነገገው እንደተጠበቀ ሆኖ በሕገ-ወጥ መንገድ ደንና የደን ምርት ውጤቶችን በእንሰሳ ላይ ወይም በእንሰሳት በሚጎተቱ ጋሪዎች ላይ ጭኖ ሲያጓጉዝ የተገኘ ማንኛውም ነጅ በገንዘብ መቀጮ ከብር 4,000 /አራት ሺህ/ እስከ ብር 8,000 /ስምንት ሺህ/ ይቀጣል፡፡
5) በአዋጁ አንቀጽ 25 (5) እና 26 (4) ላይ የተደነገገዉ እንደተጠበቀ ሆኖ ክልሉ ዉስጥ በማህበረሰብ እና በመንግስት የለሙ ደኖችና የደን መሬቶች ዉስጥ ከሚመለከተው አካል ፈቃድ ሳያገኝ እና የአካባቢና ማህበራዊ ተፅዕኖ ግምገማ ሳይካሄድ ማንኛውንም የልማት ስራ ያካሄደ የለማዉ ሥራ መወረሱ እንደተጠበቀ ሆኖ በሌላ ህግ የበለጠ የሚያስቀጣ ካልሆን በስተቀር በገንዘብ መቀጮ ከብር 10,000 /አስር ሺህ/ እስከ ብር 40,000 /አርባ ሺህ/ ይቀጣል፡፡
6) በአዋጁም ሆነ በዚህ ደንብ መሠረት ጥፋተኝነቱ ተረጋግጦ የተቀጣ ሰው በሕገ-ወጥ መንገድ ያገኘው ወይም ሲያጓጓዝ የተገኘው ደንና የደን ምርት በመንግስት ይወረሳል፡፡
7) በዚህ አንቀጽ ከንዑስ አንቀጽ (1) እስከ (5) ድረስ ከተዘረዘሩት ዉጭ ያሉ ጉዳዮች ላይ አዋጁ ተፈፃሚ ይሆናል፡፡

49. የመተባበር ግዴታ

ማንኛውም ሰው፣ መንግስታዊና መንግስታዊ ያልሆኑ ድርጅቶች በዚህ ደንብ ውስጥ በተሸፈኑ ጉዳዮች ላይ የመተባበር ግዴታ አለባቸው፡፡

50. Biddiissa Fushshate Biilloonye

Qoqqowu Dubbu, Qarqaru Agarooshshi nna Diilallote Gade Soorro Biilloonyi tenne wodho jeefisiisate kaa'lanno biddiissa fushshitara dandiitanno.

51. Jeefishshu Nookki Seerubbanna Assootubba

Tenne wodho ledho kiphi yitano wodho, biddissu woy rosaminno assooti tenne wodhonni hanqafantino hajubba lainnohunni jeefishshu dihee'rannonsa.

52. Wodho Loosu Aana Hossanno Yanna

Tini wodho Jeefisiisaanote Amaale Mine wonsini barri,

Sadaasa 17/2016 M.D hanafe loosu aana hossanno.

Hawaasa, Sadaasa 17 /2016 M.D

Desta Ledamo

Sidaamu Dagoomu Qoqqowi Mootimma

Pirezidanticha

50. መመሪያ የማውጣት ሥልጣን

የክልሉ ደን፣ የአካባቢ ጥበቃ እና የአየር ንብረት ለዉጥ ባለስልጣን ይህን ደንብ ለማስፈፀም የሚረዳ መመሪያ ሊያወጣ ይችላል፡፡

51. ተፈፃሚነት የሌላቸው ሕጎችና አሰራሮች

ይህንን ደንብ የሚቃረን ማንኛውም ደንብ፣ መመሪያ ወይም ልማዳዊ አሰራር በዚህ ደንብ የተሸፈኑ ጉዳዮችን በተመለከተ ተፈፃሚነት አይኖረውም፡፡

52. ደንቡ የሚፀናበት ጊዜ

ይህ ደንብ በመስተዳድር ምክር ቤት ከፀደቀበት ታህሳስ ፲፯ ቀን ፳፻፲፮ ዓ.ም ጀምሮ የፀና ይሆናል፡፡

ሀዋሳ፣ ታህሳስ ፲፯ ቀን ፳፻፲፮ ዓ.ም

ደስታ ሌዳሞ

የሲዳማ ብሔራዊ ክልላዊ መንግሥት ርዕሰ መስተዳድር